

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**HURDA ARABALARIN RESİM ÇALIŞMALARINA
YANSIMASI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Dr. Öğr. Üyesi Mesut YAŞAR

HAZIRLAYAN
Suna DOĞAN

MALATYA-2019

Bu araştırma İnönü Üniversitesi Bilimsel Araştırma projeleri Birimi tarafından 2015/08 proje numarası ile desteklenmiştir.

**T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

HURDA ARABALARIN RESİM ÇALIŞMALARINA YANSIMASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**HAZIRLAYAN
SUNA DOĞAN**

**DANIŞMAN
DR. ÖĞR. ÜYESİ MESUT YAŞAR**

MALATYA-2019

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**HURDA ARABALARIN RESİM
ÇALIŞMALARINA YANSIMASI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
DR. ÖĞR. ÜYESİ MESUT YAŞAR

HAZIRLAYAN
SUNA DOĞAN

Jürimiz .....tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda bu yüksek lisans tezini oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bularak.....Anasanat, ...Sanat dalında yüksek lisans tezi olarak kabul etmiştir.

Jüri Üyelerinin Unvan Ad Soyadı

1. Prof. Dr. İsmail AYTAÇ(Jüri Başkanı)
2. Dr. Öğr. Üyesi Mesut YAŞAR (Danışman)
3. Dr. Öğr. Üyesi Fahrettin GEÇEN (Üye)

İmzası

.....
.....
.....

İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun .....tarih ve .....sayılı kararıyla bu tezin kabulü onaylanmıştır.

Prof. Dr. Mehmet KUBAT
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ONUR SÖZÜ

Dr. Öğr. Üyesi Mesut YAŞAR'ın danışmanlığında yüksek lisans tezi olarak hazırladığım “HURDA ARABALARIN RESİM ÇALIŞMALARINA YANSIMASI” başlıklı bu araştırmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın tarafımdan yazıldığını ve yararlandığım bütün yapıtların hem metin içinde hem de kaynakçada, yöntemine uygun biçimde gösterilenlerden oluştuğunu belirtir, bunu onurumla doğrularım.

Suna DOĞAN

ÖNSÖZ

Bu araştırmada, hurda arabaların resim sanatındaki yeri ve önemi hakkında tarihsel süreçleri göz önüne alınmış ve geçmişten günümüze resim sanatındaki yeri irdelenmiştir. Sözü edilen hurda araçların tarihsel süreç içerisinde resim sanatında yer edinmesi, ressamların hurda araçlara sanatlarında yer vermeleri hakkındaki gözlemler, araştırma ve bulguları gün yüzüne çıkarılmaya çalışılmıştır. Bu araştırmalar sonucu resim sanatında, “Hurda Arabaların Resim Çalışmalarına Yansıması” çoğu zaman kurgusal bir anlayışla oluşturulurken çağın değişimine paralel gözleme dayalı kompozisyonların da yapıldığı görülmüştür.

Tez kapsamında kuramsal araştırmalar dikkate alınarak oluşturulan uygulamalarda temel problem olarak belirlenen hurda arabaların resim çalışmalarına yansıması ve bu doğrultuda gerçekçi bir tavır izlenerek sanat akımlarının etkisiyle, hurda arabaların resmedilme süreçleri, bir dizi araştırma sonucunda gün yüzüne çıkarılmıştır. Hurda araçların resmedilip edilemeyeceği hakkında yaşanan tartışmalara tanıklık etmiş bir kişi olarak: Hurda araçların resim sanatındaki önemini belirlemek, onları tanımlamak, tarihsel süreçler içerisindeki önemini ortaya koymak, hurda araçların hayatımızın bir parçası olduğunu göstermek amacıyla resim sanatıyla ilgilenen her kesime katkı sağlayacağı düşüncesiyle, bu konuya bilimsel katkı sağlamak istedim.

Bu çalışmanın, resim sanatıyla ilgilenen herkese katkı sağlamasını dilerim.

“Hurda Arabaların Resim Çalışmalarına Yansıması” isimli araştırmamda; her türlü ilgi alaka ve desteğini esirgemeyerek, her koşulda sabırla ve ilgiyle yol gösteren tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Mesut YAŞAR’a, bu süreçte desteğini esirgmeden her koşulda yanımda olan en büyük destekçim Erhan GÜNEŞ’e, maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen anneme, babama ve kardeşlerim Suzan, Seval, Mehmet ve Volkan’a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca İnönü Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi'ne desteklerinden dolayı teşekkür ederim.

Suna DOĞAN

Malatya 2019

ÖZET

DOĞAN, Suna, Hurda Arabaların Resim Çalışmalarına Yansıması, Yüksek Lisans Tezi, Malatya, 2019.

Tüketim kültürünün en önemli parçalarından biri de hurda arabalardır. Gelişen teknolojiyle birlikte, sürekli gelişen ve değişen araba teknolojisi arkasında hurda yığınları bırakmaktadır. Unutulmaya yüz tutmuş, bir kenara itilmiş hurda arabalar, malzeme ve biçim bakımından zenginlik göstermektedir. Farklı modellerde yapılan yüzey ve görünüm açısından zenginlik gösteren arabalar, farklı alanlara mal olup esin kaynağı olmuştur.

Bu araştırmanın içerisinde yer alan çalışmaların amacı hurda arabaları resimsel açıdan irdeleyip imgeleştirme yolu ile resimsel ifadeye dönüştürmektir. Araştırma sürecinde; dergi, makale, tez, kitap ve koleksiyon eser dergilerinden veriler elde edilip literatür taraması yapılmıştır. Tez kapsamında, araba imgesini resimlerinde kullanan Batılı ve Türk sanatçılar araştırılmıştır. Araştırmada elde edilen verilere göre sanatçıların araba imgesini resimlerinde peyzaj içinde bir öge olarak veya çalışmanın merkezinde kompoze ettikleri görülmüştür.

Bu tez çalışması üç bölümden oluşup birinci bölümde kavramsal çerçeve ilgili araştırmalar yapılarak arabaların geçmişten günümüze gelişimi ve araba imgesini kullanan sanatçılara yer verilmiştir. İkinci bölümde 20. yüzyıl sanatına değinilerek resim sanatında tüketim kültürüne, atık nesnelere ve sanat akımlarına yer verilmiştir. Araştırmanın Üçüncü bölümünde ise tez kapsamında yapılan uygulamaların gelişim süreci, uygulamalar ve çözümlerine yer verilmiştir.

Çalışma kapsamında ele alınan hurda arabanın imgeye dönüşümü, görselliği ve anlam bakımından da biçim-içerik ilişkisi üzerinde durulmuştur. Çalışmaları oluştururken kurgulanan kompozisyon düzeni, kullanılan teknik, oluşturulan doku, seçilen armoni ve renk kullanımı ile ilgili açıklamalar yapılmıştır. Boya kullanımındaki ve fırça hareketlerindeki rahatlık, dışavurumcu bir tavırla örtüşür biçimdedir. Çalışmaların gruplara ayrılmasıyla önce genel açıklamalar daha sonra ise tek tek çalışmaların çözümlenmeleri oluşturulmuştur.

Araştırmalar neticesinde hazırlanan bu çalışma; en başta yaşadığımız çevrede sokaklarda terk edilmiş olarak gördüğümüz ve hurdalıklarda yok edileceği ana kadar muhafaza edilen hurda arabaların aslında hayatımızdan bütün olarak çıkmadığı ve sanat ile arasındaki etkileşim sonucunda oluşturulan uygulamaların geçirdiği estetik süreci ispat niteliğindedir denebilir.

Anahtar Kelimeler: Hurda Araba, Atık Nesne, Tüketim Kültürü.

ABSTRACT

DOĞAN, Suna, Reflection of Scrap Cars on Painting, Master Thesis, Malatya, 2019.

One of the most important parts of the consumer culture is scrap cars. With advancing technology, ever-evolving and changing car technology leaves behind piles of scrap. Scrap cars pushed aside into oblivion are rich in material and form. The cars, which are rich in surface and appearance, made in different models, cost different areas and became an inspiration.

The aim of this study is to analyze scrap cars from pictorial point of view and convert them into pictorial expression by means of visualization. During the research process; data were obtained from journals, articles, thesis, books and collections. Within the scope of the thesis, Western and Turkish artists using the image of cars in their paintings were investigated. According to the data obtained in the research, it is seen that the artists compose the image of the car as an element in the landscape or in the center of the work.

This thesis consists of three chapters. In the second part, 20th century art is mentioned and consumption culture, waste objects and art movements are mentioned. In the third part of the research, the development process, applications and analysis of the applications made within the scope of the thesis are given.

In this study, the transformation of the scrap car into images, visuality and meaning-content relationship are emphasized. While creating the works, explanations were made about composition composition, technique, texture, chosen harmony and color usage. The ease of use of paint and brush movements overlaps with an expressionist attitude. After the studies were divided into groups, first general explanations and then analysis of individual studies were formed.

This study prepared as a result of the researches; It can be said that the aesthetic process of the applications created as a result of the interaction between art and the interaction between art and the cars that we see as abandoned in the streets in

the environment we live in the first place and which are kept until the destruction of the junk yard, cannot be said.

Keywords: Scrap Car, Waste Object, Consumption Culture Page.

İÇİNDEKİLER

KABUL ONAY SAYFASI	ii
ONUR SÖZÜ	iii
ÖNSÖZ	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER	viii
KISALTMALAR	x
RESİM DİZİN LİSTESİ	xi
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1. RESİM SANATI VE ARABA	3
1.1. Arabanın Tanımı	3
1.2. İnsan Yaşamında Arabanın Yeri	3
1.3. Arabanın Tarihçesi	4
1.4. Resim Sanatında Arabanın Yeri	16

İKİNCİ BÖLÜM

2. 20. YÜZYIL SANATI	21
2.1. 20. Yüzyıl Sanatını Hazırlayan Ortam	21
2.2. Fütürizm Sanat Akımı (Gelecekçilik	24
2.3. Junk Sanatı	26
2.4. Tüketim Kültürü	28
2.5. Atık Nesnelerin Sanata Yansıması	29
2.5.1. Pop Art	36

2.5.2. Postmodernizm	38
2.5.3. Günümüz Sanatında Atık Nesnelerin Kullanımı	39

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. RESİMLERİN PLASTİK AÇIDAN ÇÖZÜMLENMESİ	43
3.1. Resimlerle İlgili Genel Açıklamalar	43
3.1.1. Kompozisyon	43
3.1.2. Biçim	44
3.1.3. Renk	44
3.1.4. Espas	44
3.1.5. Perspektif	45
3.2. Resim Uygulamaları ve Analizleri	45
3.2.1. I. Grup (Resim 4.1,2,3,4,5,6)	45
3.2.2. II. Grup (Resim 4.7,8,9,10,11,12,13,14,15,16)	51
SONUÇ	65
KAYNAKÇA	66
RESİMLERİN KAYNAKÇASI	69
EK-1	73

KISALTMALAR

A.g.e.	: Adı geçen eser
çev.	: Çeviren
Dr.	: Doktor
ed.	: Editör
M.Ö.	: Milattan Önce
M.S.	: Milattan Sonra
Öğr.	: Öğretim
Prof.	: Profesör
t.y	: Tarih Yok
vb.	: Ve benzeri
vd.	: Ve diğerleri
vs.	: Vesaire
Yy	: Yüzyıl

RESİM DİZİN LİSTESİ

Resim 1.1: M.Ö. 3500 Sümer'lerin Kullandığı İlk Tekerlek	4
Resim 1.2: M.Ö. 2000'lerde Anadolu'daki Atlı Savaş Arabası	5
Resim 1.3: Buhar Makinesi	6
Resim 1.4: 1711 yapımı "Le Fardier de Cug" İsimli Araba	6
Resim 1.5: Etienne Lenoir'in Yaptığı Motor	7
Resim 1.6: 1888'de Satılan İlk Otomobil	7
Resim 1.7: 1894'te Piyasaya Sürülen Benz "Velo", Önemli Sayıda Satılan İlk Araba ...	8
Resim 1.8: Henry Ford'un 1896 yılında bitirdiği "Quadricyle" isimli arabası	8
Resim 1.9: 1903 Yılında Üretilen Mercedes 35 HP	9
Resim 1.10: 1905 yapımı "Camille Jenatzy" isimli deneysel araç	10
Resim 1.11: 1936 model "Bugatti" isimli araç	10
Resim 1.12: 1929 model Peugeot	11
Resim 1.13: 1934 model "Volkswagen-Kaplumbağa"	12
Resim 1.14: 1954 model Chevrolet	12
Resim 1.15: 1961 yılında Türk mühendisleri tarafından üretilen "Devrim Arabası" ...	13
Resim 1.16: 1970 model "Volkswagen"	13
Resim 1.17: 1986 model "Porsche 959"	14
Resim 1.18: 1993 model "Fiat Croma Tdi"	14
Resim 1.19: 2004 model "BMW 535d"	15
Resim 1.20: Leonardo Da Vinci'nin Arabası	16
Resim 1.21: Van Gogh, "Arles'teAnglois Köprüsü", 50x56 cm, 1888, Wallraf Richartz Museum, Köln	17
Resim 1.22: Van Gogh'un "Montmajour'da Günbatımı", Van Gogh Museum, Amsterdam	17
Resim 1.23: İbrahim Çallı'nın "Türk Topçuları" Adlı Eseri	18
Resim 1.24: Sami Yetik'in "Kağnı" Adlı Eseri	18
Resim 1.25: Antonio Cosentino'nun Resmi	19
Resim 1.26: Mustafa Pancar, "Paparazzi", Tuval Üzerine Yağlı Boya	20

Resim 1.27: Hakan Gürsoytrak, “Yank! Split!”, 46x56 cm,2003, Tuval Üzerine Yağlı Boya	20
Resim 2.1: Jean Tinguelys çalışması	23
Resim 2.2: Bauhaus	23
Resim 2.3: FilippoTommaso Marinetti	24
Resim 2.4: Umberto Boccioni “Mızrakçılar	25
Resim 2.5: Carlo Carra “Batı Ruhunun Şövalyesi”	26
Resim 2.6: Pablo Picasso, “Guitar”, 1912	27
Resim 2.7: Pablo Picasso, “Mandolin ve Klarnet”, 1913	27
Resim 2.8: Ali Teoman Germaner “Yeryüzünde Bir Parça”	28
Resim 2.9: Noin Ula’da bulunmuş applike tekniğinde keçe örtü	31
Resim 2.10: Tören maskesi, (Ağaç, ağaç kabuğu ve bitkisel lif)	31
Resim 2.11: Pablo Picasso, “Şişe, Bardak ve Keman”, 1913	32
Resim 2.12: Georges Braque, “Le Courier”, 51x57 cm, 1913, Philadelphia Sanat Müzesi	33
Resim 2.13: Marcel Duchamp, “Çeşme”, Yerleştirme, 61x36x48 cm, 1917	34
Resim 2.14: Marcel Duchamp, “Bisiklet Tekerleği”, 63,5x41,9 cm, 1913, Museum of Art, New York	35
Resim 2.15: “Buffalo II”, Robert Rauschenberg, 243,8x183,8 cm,1964, New York ...	36
Resim 2.16: Richard Hamilton’ın “Bugünün Evlerini Değişik ve Hoş Kılan Nedir?” Kolaj, 41,9 x 29,8 cm, 1956	37
Resim 2.17: Roy Lichtenstein, “Whaam”, 170 x 400 cm, 1963	38
Resim 2.18: Andy Warhol, “Campbell's Soup Cans”, 32 Adet 50,8x40,6 cm, 1962, New York	38
Resim 2.19: Cindy Sherman, “İsimsiz Film Karesi No. 17”, Siyah-Beyaz Fotoğraf Verbund Koleksiyonu, 1978	39
Resim 2.20: “Çita”, Andrew Chase, 61x127 cm, 2009	40
Resim 2.21: “Eski araba tamponlarından yapılmış bir tilki”, Ptolemy Elrington	40
Resim 2.22: “Eski alışveriş arabalarından yapılmış bir yalıçapkını”, Ptolemy Elrington	41
Resim 2.23: “Maymun”, Gilles Cenazandotti	41
Resim 2.24: “Maymun”, Bordalo II	42

Resim 2.25: “Maymun”, Chie Hitotsuyama	42
Resim 3.1: “Hurda Arabalar I”, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 150x70 cm, Malatya, 2012	45
Resim 3.2: Hurda Arabalar II”, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 150x120 cm, Malatya, 2012	46
Resim 3.3: “Hurda Arabalar”, Linöl Baskı, 35x50 cm, Malatya,2013	47
Resim 3.4: “Hurda Arabalar”, Ağaç Baskı, 35x50 cm, Malatya,2013	48
Resim 3.5: “Hurda Arabalar”, Gravür Baskı, 59,4 x 84,1 cm, Malatya, 2013	49
Resim 3.6: “Hurda Arabalar III”, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 150x110 cm, Malatya, 2013	50
Resim 3.7: “Hurda Arabalar IV”, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 110x80 cm, Malatya, 2013.....	51
Resim 3.8: “Hurda Arabalar V”, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 150x80 cm, Malatya, 2014	53
Resim 3.9: “Hurda Arabalar VI”, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 105x90 cm, Malatya, 2014	54
Resim 3.10: “Hurda Arabalar VII”, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 100x100 cm, Malatya, 2014	55
Resim 3.11: “Hurda Arabalar VIII”, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 150x80 cm, Malatya, 2014	57
Resim 3.12: “Hurda Arabalar IX”, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 150x90 cm, Malatya, 2019	58
Resim 3.13: “Hurda Arabalar X”, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 120x100 cm, Malatya, 2019	60
Resim 3.14: “Hurda Arabalar XI”, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 100x80 cm, Malatya, 2019	61
Resim 3.15: “Hurda Arabalar XII”, Tuval Üzerine Akrilik, 100x100 cm, Malatya, 2019	62
Resim 3.16: “Hurda Arabalar XIV”, Tuval Üzerine Akrilik, 60x60 cm, Malatya, 2019	63

GİRİŞ

Bilim ve teknolojinin gelişim serüveni ilk insan toplumlarının akıl, mantık ve duyu organlarını maddeye yöneltmesiyle başlamıştır. Bilim ve teknoloji, kabul gördüğü coğrafi bölgeler ve kültürler arasında seyahat etmiş, ulaştığı her yere maddi gücünü de beraberinde taşımıştır. Bu tarihsel dönemde yaşanan sosyal ve ekonomik değişimler 20. yüzyıl sanat alanını belirleyen temel faktörlerden biri olmuştur. Ayrıca toplumlar ekonomik ve siyasal değişimlerin de sanat üzerindeki etkisi görülmektedir.

Eskiye ait değerlerin, yaşanmışlıkların, öykülerin uzun yıllarca kaybolmadan sürüp gitmesi ve bunun yanında sanatsal anlamda insanları düşündürmesi, onlara estetik anlamda katkı sağlamaktadır. Günümüz teknolojisinin gelişmesiyle birlikte toplumlar, geçmiş belleği koruma ve hatırlama kaygısına düşmüştür. Geçmiş belleği, sanatsal bir obje olarak kullanmanın yanında günümüz teknolojisinin gelişmesi zamanın ilerlemesiyle duyguları, iklimi, havayı, denizi hatta insanları bile değiştirmiştir. İnsanların hayatında önemli bir yere sahip olan teknoloji, insanları olumlu ve olumsuz olarak etkilemektedir.

Teknolojik gelişmeler özellikle 19. yy. sonunda başlayıp 20. yy.da büyük bir gelişme kazandığı görülmektedir. Bu süreçte sanayi devrimi ile ortaya çıkan teknolojik gelişmeler, dünyanın dengesini değiştirmekle beraber insanlığın toplumsal düzenini olumlu ve olumsuz yönde etkilemiştir.

Teknolojik gelişmeler, başta Avrupa olmak üzere tüm dünyanın çehresini değiştirerek ham madde ve pazar arayışlarını hızlandırmıştır. Ancak bu durum sömürgeciliği hızlandırmış ve rekabeti ortaya çıkarmıştır. Bu rekabet neticesinde ürünlerin estetik değeri ön planda tutularak tüketicinin beğenisine sunulmuştur.

Teknoloji, bilgiye ve örneklerle ulaşmayı kolaylaştırmıştır. Bu da sanatçının üretimini ve sanatını daha geniş kitlelere duyurmasına, üretimini ve sanatını arttırmasına katkı sağlamıştır. Bununla birlikte teknolojik gelişmeler, toplumun sanat olgusuna da yön vermiştir.

Eskiye teknoloji toplum açısından önemini yitirmektedir. Bu çalışmada, ortaya koyulan eserlerde gelişen teknolojinin özelliklerinden ziyade, eskinin öyküsünü kullanma tercih edilmiştir. Bunun en belirgin izlerine arabalarda rastlamakla birlikte zaman içerisinde gelişen teknoloji (rüzgâr direnci, enerji tasarrufu, maliyet, konfor...)

estetik açıdan arabalara dinamizm kazandırmıştır. Bu çalışma, arabanın konforunu bir kenara bırakıp teknolojinin gelişmesiyle kenara itilen tahrip olmuş araçların, yaşamsal izlerini sanat eserine dönüştürmeyi amaç edinmiştir.

İnsanlık için önemli bir yer tutan arabaların yaşanmışlıkları ve öyküleriyle birlikte hurdalıklara hapsedilmesi ya da yok edilmesinin haksızlık olduğu düşünülmektedir. Bu yüzden arabaların, sanatsal objelere dönüştürülüp ölümsüzleştirilmesi gerektiği düşünülmüştür. 1771 yılında Cugnot'un tasarladığı yol aracı ile taş duvara vurarak ilk motorlu araç kazasını yaptığı düşünülürse o günden bugüne belki milyonlarca araç hurdaya ayrılmış, öyküleri yok olmuştur. Otomobiller cansız varlıklar olsa da içerisinde insani değerler gizlenmektedir. Kimi insan karısını doğuma yetiştirmiş kimi belki sevgilisini ilk defa onun içinde öpmüş kimi ise en değer verdiği ailesini onunla gezdirmiştir.

Asırlardır toplumun sosyal değerleri göz önüne alındığında teknolojik gelişmeler kendi doğrularını ve yanlışlarını da beraberinde getirmiştir. Bu gerçeklik estetik değerler ölçüsünde sanata yansımıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. RESİM SANATI VE ARABA

1.1. Arabanın Tanımı

Araba, insan ve yük taşımaya yarayan tekerlekli, motorlu ya da motorsuz her türlü kara taşıtıdır. Motorsuz olanlar, hayvanlarla ya da insanlar tarafından yürütülmektedir. Araba, hayvanların evcilleştirilmesinden sonra icat edilmiştir. Çek çekler, el arabaları insan gücüyle yürürken; kağrı, koçu, öküz ve mandayla; fayton, briska, kupa ve benzeri arabalar at ile yürütülmektedir www.dersimiz.com (01.06.2018).

Yapılan bu araştırmada araba resimsel bir imge olarak ele alındığı için arabanın ne olduğunun ve işlevlerinin neler olduğunun bilinmesi gerekir. Bu yüzden arabanın tanımını ve unsurları ele alınmıştır.

1.2. İnsan Yaşamında Arabanın Yeri

Arabalar, icat edildiği dönemden bu zamana kadar sürekli olarak çeşitli avantajları beraberinde getirmiştir. Bu avantajların başında ulaşımda kolaylık sağlamaları, kültürel ilişkilerin gelişimini kolaylaştırması, zaman tasarrufunda ekonomiklik sağlaması gelmektedir. Ayrıca yollar, otoparklar, park yerleri gibi devasa iş olanaklarının ortaya çıkması gelmektedir. Bu bağlamda arabalar, dünya kültür ve teknolojisinin günümüze kadar gelmesinde köprü vazifesi görmüştür.

İlk çağlardan günümüze insanoğlu ulaşım ve taşıma amaçlı araçlar icat etmek için uğraşmıştır. Arabaların ilk icadından günümüzdeki motorlu arabalara kadar önemli bilimsel ve teknolojik gelişmeler olmuştur. Bu süreç içerisinde insanlar tarafından yürütülen arabalar, hayvanlar tarafından yürütülen arabalar ve son olarak motor gücü ile yürütülen arabalar ortaya çıkmıştır. Günümüzdeki sosyal hayatın içerisinde belirtilen arabaların bir kısmı eski işlevlerini gelişen yenilikler nedeniyle yerine getiremeseler de bu arabaları değişik mekânlarda ve farklı fonksiyonlarla da görmek mümkündür. Buna örnek verecek olursak faytonlar turizm amaçlı kullanılmaktadır. Uzak mesafeleri kısa zamanda kat etmeye yarayan bu arabalar, insan hayatını kolaylaştırırken gelişen teknolojiyle ulaşımdaki yoruculuğu daha aza indirmektedir. Ayrıca insanların

gündelik yaşamlarında yük taşımada kolaylık sağlamaktadır. Böylece hem zamandan hem de insan gücünden tasarruf edilmiş olunur. Bu arabaların sınıfına otomobiller, kamyonetler, kamyonlar, otobüsler vs. girmektedir. Arabanın gelişiminin teknolojinin gelişimiyle paralellik gösterdiğini söyleyebiliriz.

Arabaların avantajları kadar dezavantajları da bulunmaktadır. 1920'lerde yaygınlaşan arabaların, yenilenemeyen enerji kaynaklarının kullanılması sonucu çevre kirliliklerinin artması, kazalar sonucu ölüm yüzdelerinin artması, bireyselliğin artması, obezite, çevre düzeninin değişmesi gibi olumsuz etkileri bulunmaktadır.

1.3. Arabanın Tarihçesi

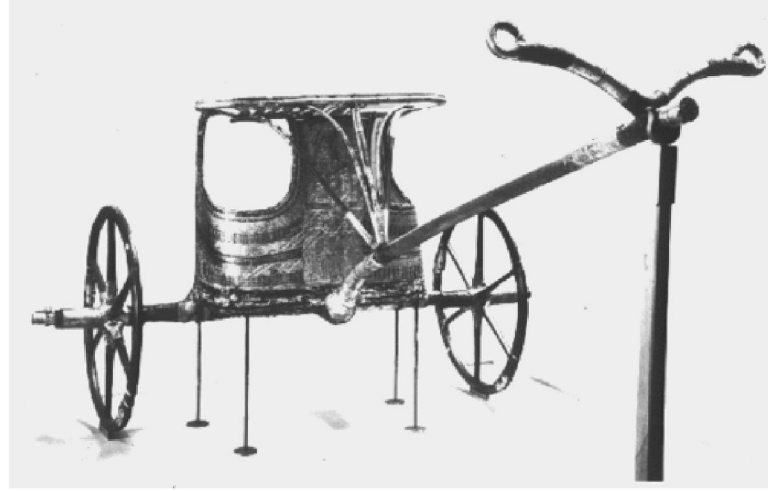
Araba, M.Ö. 3500 yıllarında başlayıp günümüze dek enerji tasarrufu, maliyet, yük, konfor gibi nedenlerden ötürü sürekli bir değişim göstermiştir.

Tekerlek ile ilgili en eski kayıt, M.Ö. 3500 yıllarına ait tekerlekli kızıağı resmeden Sümer Piktogramı'dır (Resim 1.1). Sümerlerin kullandığı tekerlek ilk defa arabalarda kullanılmıştır. Tekerlek bir arabada kullanılmaya kadar çeşitli şekillerde kullanılmıştır. İnsanlar ağırlıklarını taşımak için ilk önce yuvarlak cisimler kullanmış, sürüklenen ağaç gövdeleri üstünde kızak şeklinde taşımışlardır. Bu kızaklar zamanla yuvarlanarak tekerlek şeklini almıştır. Tekerlek oluşunca sabit dingillere takılarak, serbestçe dönebilen tekerlek kullanılmaya başlanmıştır www.yardimcikaynaklar.com (01.06.2018).

Resim 1.1: M.Ö. 3500 Sümer'lerin kullandığı ilk tekerlek.

Bir çember ve çemberi merkeze bağlayan parmaklıklardan oluşan tekerleklere ise ilk olarak M.Ö. 2000'li yıllarda Anadolu'daki atlı savaş arabalarında rastlanır (Resim 1.2).

Resim 1.2: M.Ö. 2000'lerde Anadolu'daki atlı savaş arabası.

Tekerlekler sadece arabalarda kullanılmamıştır. Tekerlekler makinelerde, değirmenlerde, saatlerde, günümüz metrolarında, raylı sistemlerde v.b. alanlarda kullanılarak hayatımızı kolaylaştırmaya devam etmektedir.

Günümüzde ise ulaşım sistemlerinin hemen hemen hepsinde tekerlek teknolojisi kullanılmaktadır. Hayvan gücünün yerini motor ve elektrik gücü almış tekerlek ise çağın ihtiyaçları üzerinden kendini yenileyerek yolculuğunu sürdürmektedir. Bununla birlikte tekerlek teknolojisinin kullanım alanı ulaşım sınırlı kalmamış, inanılmaz bir şekilde yaygınlık kazanmıştır. Kolumuzdaki saatten tutunda en karmaşık dişli sistemlerinin kullanıldığı tüm makinelerin temelinde tekerlek teknolojisi yatmaktadır www.yunusakil.weebly.com (08.08.2018).

Tekerleği icat eden insanoğlu, zamanla onu harekete geçirecek bir güç arayışına girmiştir. İnsan gücüyle çekilerek tekerleğin monte edildiği basit ahşap düzenekli araçlarla yük taşınmış, daha sonra ise, aracı çekmek için insan gücünün yerini hayvanlar almıştır. Bu iş için tercih edilenler, at ve öküz gibi hayvanlar olmuştur. Bu aşamalar kat edilirken araç da gelişmeye başlar. Farklı amaçlar için kullanılan araçların konforu, rahatlığı, tekerleğin yapısı (kalınlığı-inceliği) ve malzemesinin de değiştiği görülür.

1698 yılında, İngiliz mühendis Thomas Savery (1650-1715), ilk ticari olarak satılan buhar makinesini yapmıştır. Bu makine maden ocağından suyu dışarı atmak amacıyla kullanılmıştır (Resim 1.3). Kömür ve çelik sanayinin gelişimi, buharlı motorların icadı ile hemen arkasından elektrik ve kimya teknolojisindeki gelişmeler,

farklı sanayi kollarının oluşmasına yol açmıştır. Gelişen teknoloji ve fabrikalaşma başta olmak üzere dünyanın çehresini değiştirmiştir.

Resim 1.3: Buhar makinesi.

1711 yapımı “Le Fardier de Cug” isimli arabanın önünde devasa boyutta bir buhar kazanı bulunmaktadır. Bu araba saatte 4 km hıza ulaşabilmiştir (Resim 1.4).

Resim 1.4: 1711 yapımı “Le Fardier de Cug” isimli araba.

Kendi kendine çalışan ilk araba, 1769 yılında Fransız Nicolas Joseph Cugnot tarafından icat edilen, buhar motoruyla çalışan arabadır.

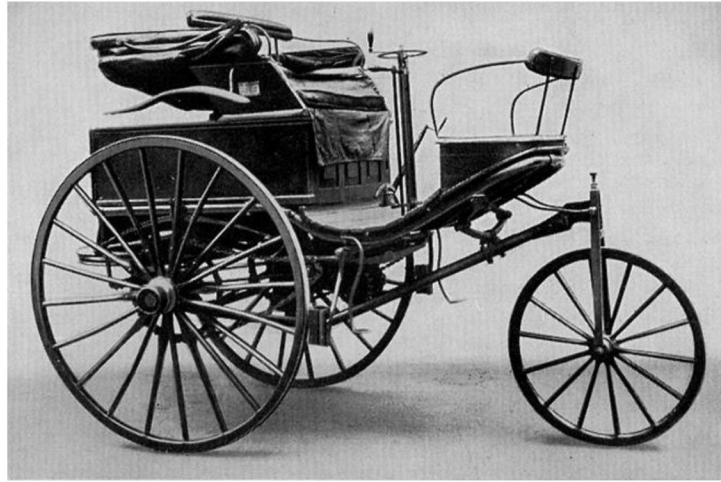
1862 yazının bir öğleden sonrasında, Etienne Lenoir adlı Fransız daha önce yaptığı ve eski bir at arabasının tekerlekleri arasına oturduğu motoru çekine çekine çalıştırdı (Resim 1.4). Başka bir güç işe karışmaksızın, hafif bir gürültüyle çalışan motorun gücüyle araç yavaş yavaş ilerliyordu. Çünkü Lenoir’in kendi kendine giden arabası atla çekilen taşıtların ortadan kalkacağı yeni bir çağı başlatıyordu. Birkaç yıl sonra petrole çalışan motorlar hemen arkasından da ilk motorlu otomobiller yapılacaktır. 1885’te Almanya’nın Mannheim kentindeki Karl Benz’in atölyesinde, halka satılan ilk otomobil üretilecektir (Resim 1.6).

Böylece otomobil çağı başlamış oluyordu. (“OTO İlk “atsız araba” lardan günümüzün süper taşıtlarına kadar otomobilin öyküsü”, t.y.: 6)

Belçika doğumlu olan mühendis Etienne Lenoir, kömür gazı ile çalışan çift etkili, elektrik kıvılcımlı, içten yanmalı bir motor icat etmiştir. Sonrasında Lenoir, 1863 yılında üç tekerlekli bir vagona gelişmiş bir motor takarak elli mil yolculuğunu başaran bir araç icat etmiştir. Bu araçta petrol ve ilkel bir karbüratör kullanmıştır www.hurriyet.com.tr (08.06.2018).

Resim 1.5: Etienne Lenoir’in yaptığı motor.

Resim 1.6: 1888’de satılan ilk araba.

Sonrasında bu icat, bambaşka bir kapı aralamış ve hayvan gücüne dahi ihtiyaç duyulmadan tekerleği harekete geçiren daha modern, hızlı ve konforlu araçların üretilmesini beraberinde getirmiştir. Üretilen bu araçlardan 1894’te piyasaya sürülen Benz “Velo” isimli araba önemli sayıda satılan ilk arabadır (Resim 1.7).

Resim 1.7: 1894'te Piyasaya sürülen Benz "Velo", önemli sayıda satılan ilk araba.

Henry Ford ilk tek silindirli benzin motorunu 1893'te kendi evinin mutfağında üretmiştir. Üç yıl sonra 1896 yılında da ilk otomobilini yapmıştır. Başmühendisliğe terfi ettikten sonra yakıt motorları üzerinde çalışmalar yaparak "Quadricyle" isimli aracını tamamlamıştır www.hurriyet.com.tr (08.06.2018) (Resim 1.8).

Resim 1.8: Henry Ford'un 1896 yılında bitirdiği "Quadricyle" isimli arabası.

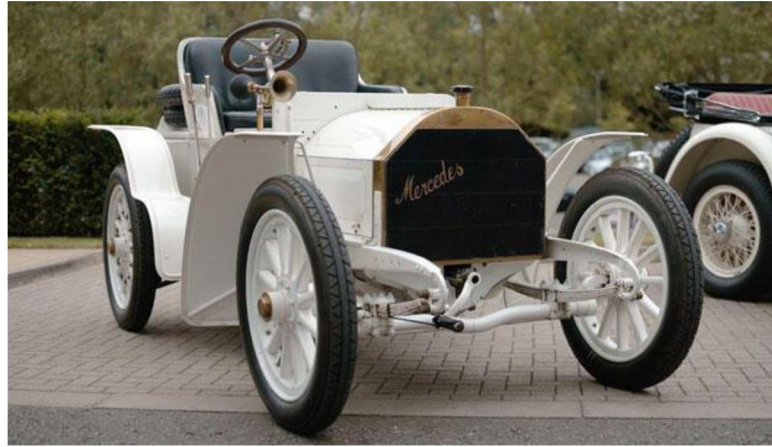
1900'lü yılların başında farklı tasarımlı motorlara sahip benzinli otomobillerin satışları artmaya başlamıştır. Endüstriyel üretim ihtiyacının artmasına bağlı olarak ekonomik yönden otomobil pazarının büyümesine katkı sağlamıştır. Endüstriyel olarak bakıldığında dünyadaki ilk otomobil üreticileri, Panhard-Levassor (1889) ve Peugeot (1891) ile Fransızlar olmuştur. Fransız üreticiler otomobil modellerini standartlaştırmamış, her otomobilin farklı olması gerektiği düşüncesini öne sürerek farklı tasarımlarda otomobiller üretmişlerdir. Fransızlar otomobillerde bezier ve b-spline

eğrilerini kullanarak otomobillerde daha estetik bir görüntü elde etmişlerdir. Fransız arabalarının diğer ortak özellikleri de süspansiyon ve yumuşak koltuk yapılarıdır.

Kullanılması güç olan bu otomobiller, her geçen yıl yeni buluşların ortaya çıkmasıyla daha pratik daha kullanışlı hale gelmeye başlamıştır. Böylelikle hızı da artmıştır. Bir süre sonra da uyarı işaretleri gelişmiştir. Gelişen bu uyarı işaretleri, 1901 yılında il yönetiminden gerekli izin alınarak İngiltere'nin Gloucester kentinde Birdlip Tepesi'ne takılmıştır. Bu uyarı işaretlerini, kraliyet ailesinin otomobil kulübü hazırlamıştır www.ilkkimbuldu.com (06.05.2018).

20. yy'da ihtiyaca cevap veren sanayi ürünleri, endüstride estetik oluşumu bir zorunluluk olarak görmeye başlamıştır. Üretilen ürünlerin işlevi, kalitesi, kullanışlılığı vb. özelliklerinin yanında estetik oluşumlarına da önem verilmektedir.

1903 yılında Mercedes 35 beygirlik bir güce sahip olan 35 HP isimli otomobili üretmiştir. Bu araç, otomobil devriminin başladığının bir göstergesidir www.hurriyet.com.tr (08.06.2018) (Resim 1.9).

Resim 1.9: 1903 Yılında üretilen “Mercedes 35 HP”.

1905 yılında “Camille Jenatzy” isimli deneysel araç, elektrik gücü ile çalışmaktadır. Bu araç, o dönemde fosil yakıtla çalışan araçların gölgesinde bırakılmıştır www.hurriyet.com.tr (08.06.2018) (Resim 1.10).

Resim 1.10: 1905 yapımı “Camille Jenatzy” isimli deneysel araç.

1936 model “Bugatti” isimli araç döneminin süper starı olmuştur. Halen koleksiyonerlerin en değer verdiği ve aradığı bir araçtır. Tasarımındaki detaylar gelecek nesillerin ilham kaynağı olmuştur www.hurriyet.com.tr (08.06.2018) (Resim 1.11).

Resim 1.11: 1936 model “Bugatti” isimli araç.

1929 model Peugeot, Bugatti’nin klasik ve ağır görünümüne karşılık Fransızlar tarafından üretilen bir arabadır. Peugeot, hız ve konforu barındıran ilk spor araba tasarımlarından biridir www.hurriyet.com.tr (08.06.2018) (Resim 1.12).

Resim 1.12: 1929 model “Peugeot”.

Alışılmadık bir görünümüne sahip olan Volkswagen-Kaplumbağa'nın karakteristik özelliklerinden biri eğilimli bir burun ve arka yapıya sahip olmasıdır. Bunda amaç aerodinamik bir şekil ve çift eğrilikli kaporta yüzeyine sahip, akranlarına göre çok daha sağlam bir araç elde etmek olmuştur. Arkaya yerleştirilen motor ve makas yerine torsiyon çubuğu kullanmadaki neden ise binek otomobillerde belirgin olan yol tutuş problemini gidermektir. Ferdinand Porsche'nin kullanmayı düşündüğü motor da oldukça farklı bir yapıya sahiptir. 3 silindirli, yıldız şeklinde sıralanmış ve maliyetin düşük olması için hava soğutmalı bir blok'tan oluşmaktadır. Porsche daha sonraki projelerinde bu motoru değiştirdi ve yıldız şeklindeki 3 silindirli yerine karşılıklı yerleştirilmiş 4 silindirli “boksör motor” isminde yine hava soğutmalı bir motor kullanarak ve istediği başarıyı elde etmiştir. Ayrıca uçak yapımı konusunda da deneyimleri olan Porsche, bu bilgilerini projesinde de kullanarak oldukça hafif ve stabil bir şase tasarlamak için kolları sıvayarak ve düz bir zemin üzerine iki sağlam direk koyarak az malzemeyle amacını gerçekleştirmiştir. 1934'ün mayıs ayında Hitler, Porsche ile Keiserhof Hotel'de bir araya gelmişlerdir. Hitler, Porsche'den “halk için bir otomobil” tasarlamasını istemiştir. Hitler'in hedeflediği volkswagen 2 yetişkin ve 3 çocuk taşıyabilecek, 100km hızla gidebilecek, ekonomik, ayrıca 3 silahlı askeri taşıyabilecek ve fiyatı 1000 Reich Mark'ı geçmeyecek olmasıydı. Porsche, haziran başında Tip-60 geliştirmiştir. 1934'ün aralık ayında bugünkü Kaplumbağa'nın ataları olan, V1 (saloon) ve V2 (kabriyole) prototipler tamamlanmıştır <http://vkod.org.tr> (08.06.2018) (Resim 1.13).

Resim 1.13: 1934 model “Volkswagen-Kaplumbağa”.

1954 model “Chevrolet”, o dönemin müziğini, sosyal hayatını ve davranışlarını etkileyecek kadar önemli bir araçtır. Chevrolet, otomobillerin artık sadece taşıma araçları olmadığı bir dönemi başlamıştır www.hurriyet.com.tr (08.06.2018) (Resim 1.14).

Resim 1.14: 1954 model “Chevrolet”.

Türk otomotiv tarihine baktığımızda dönemin Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel’in önderliğinde ilk Türk otomobili üretilmiştir. 1961 yılında 23 Türk mühendisi bir araya gelerek “Devrim Arabaları” nı 129 günde yapmışlardır. 4 silindirli, 40 beygir gücünde benzinli bir motora sahip olan araç, Türkiye’nin ilk yerli üretim aracıdır. Bu aracın motoru da dahil her şeyi Türk mühendisleri tarafından üretilmiştir. Halen çalışır durumda olan “Devrim Arabaları”, Türkiye Lokomotif ve Motor Sanayi A.Ş.

Tülomsaş/Eskişehir bahçesinde, özel olarak yapılan camlı garajda muhafaza edilmektedir www.cumhuriyet.com.tr (08.06.2018) (Resim 1.15).

Resim 1.15: 1961 yılında Türk mühendisleri tarafından üretilen “Devrim Arabası”.

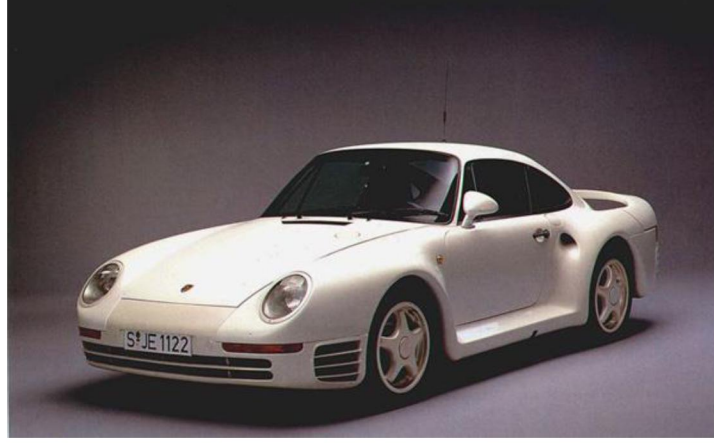
1970 model Volkswagen günümüzün en çok satın alınan ve tercih edilen araç modelidir. Volkswagen, arabaların öncüsü diyebileceğimiz bir otomobildir. Halen kullanılmaktadır www.hurriyet.com.tr (08.06.2018) (Resim 1.16).

Resim 1.16: 1970 model “Volkswagen”.

Otomotiv sektörü, her geçen yıl hatta her geçen gün gelişmeye devam etmiştir. 1986 yılında “Porsche 959” isimli araba çift turbo takılan ilk araba olmuştur. Porsche'nin 959'da kullandığı teknoloji, aynı zamanda firmanın günlük otomobil

anlayışında da bir devrim niteliği taşımıştır. 0'dan 100'e 3.8 saniyede çıkan ve 317 km/s hıza ulaşabilen günlük otomobildir <https://tr.motorsport.com> (08.06.2018) (Resim 1.17).

Resim 1.17: 1986 model “Porsche 959”.

1993 yılında “Fiat Croma Tdi” değişken geometrili turboyla donatılan ilk arabadır. Bu sistem düşük motor devirlerinde turbonun verimini önemli oranda arttırmıştır <https://galeri.sozcu.com.tr> (08.06.2018) (Resim 1.18).

Resim 1.18: 1993 model “Fiat Croma Tdi”.

2003 yılında “BMW 535d” isimli araba çift turbo takılan ve ilk seri üretilen o araç olmuştur. 5 Serisi'nin ilk kez pazara sunulmasından 30 yıl sonra BMW, etkileyici bir teknolojiye ve ilerici tasarıma sahip 5. jenerasyon yönetici sınıfı sedanını üretmiştir. İlgi çekicilik özelliğini sürdüren BMW 5 Serisi'nin 5. jenerasyonu, dış tasarımında büyük böbrek ızgaralar ve kaşlara sahip kıvrımlı farları ile son derece dikkat çeken bir araç olmuştur. BMW 5 Serisi'nin 5. Jenerasyonunda birçok yenilikçi sürüş asistan

sistemi bulunmaktadır. Bunlardan biri aktif direksiyon özelliğidir. Bu özellik, düşük hızlarda daha iyi yol tutuşu, yüksek hızlardaysa daha fazla denge sunmaktadır <https://www.ikinciyeini.com> (08.06.2018) (Resim 1.19).

Resim 1.19 : 2004 model “BMW 535d”.

Otomobiller yollarda kullanılmak için tasarlanmıştır. Fakat yol dışı (Off-Road) kullanıma olanak sağlayan otomobiller de üretilmiştir. Araba teknolojisi halen gelişme göstermeye devam etmektedir.

Araçların estetik görünümünün altın da yatan gerçek, zaten sanatın farklı alanlarından insanların birlikte çalışmalarıyla ortaya çıkmış olmasıdır. Bir otomobilin ortaya çıkarıldığı süreç içerisinde, emek sarf eden insanlar içerisinde sanatçılar da yer almaktadır. Bu sanatçıların izlerine gerek tasarım gerekse aracın iskeletinin oluşturulduğu kalıplama denilen son aşamaya kadar olan tüm bölümlerinde hissedebiliriz. Bir aracın tasarım aşamasından sonra üç boyutlu olarak görülmesi gereken hali heykeltıraşlar tarafından yapılmaktadır.

Otomobiller gerek hava şartları gerekse coğrafi koşullar nedeniyle zaman içerisinde yıpranır ve deformasyona uğrar. Her şey gibi onların da bir kullanım ömrü vardır. Ömrünü tamamlayan otomobiller geri dönüşüme gideceği ana kadar hurdalıklarda muhafaza edilmektedir. Onların bu yaşanmış hali maddi anlamda değersiz olmasına rağmen öykülerinin insanda bıraktığı etkisi göz önüne alındığında sıra dışı hisler uyandırır.

1.4. Resim Sanatında Arabanın Yeri

Resim sanatında araba imgesinin yerini incelediğimiz zaman, araba imgesinin sanatçılar tarafından çok tercih edilmediği sadece birkaç sanatçının resimlerinde arabaya yer verdiği görülmektedir. Leonardo Da Vinci'nin 15.yy'a ait Codex Atlanticus adlı eserinde atsız hareket eden bir aracın ilk çizimleri yer almaktadır. Bilimin ve mühendisliğin yanında sanat alanında da önemli gelişmeler yaşanmıştır. Bu dönemin en önemli kişisi bahsettiğimiz üzere hiç şüphesiz Leonardo Da Vinci'dir. Sanatsal çalışmalarının yanında buhar makineleri, tanklar, helikopterler, uçaklar, denizaltılar ve arabalar gibi modern araçlar ve makineye benzer çizimler de yaptığı görülür. "Ve yine Nicholas Cugnot'tan yaklaşık 500 yıl önce, 1478 yılında Leonardo Da Vinci dünyanın ilk kendi kendine ilerleyebilen arabasını tasarlamıştı" www.unipedi.com (04.01.2019) (Resim 1.20).

Resim 1.20: Leonardo Da Vinci'nin Arabası.

İçinde bulunduğu yapıyı eleştirmek, çözümler sunmak, bu yapıyı biçimlendirmek gibi öncelikleri olan sanatçı, sanatı işlevsellik açısından üretim nesnesi diğer taraftan da her şeyden bağımsız bir anlatım dili olarak karşımıza çıkarır. İdeallerin anlatımı, ruhsal esintiler ve mitolojinin yer aldığı ideolojik yönlü sanat anlayışı ile günlük gereksinim için üretilen nesnelere, anlayış bakımından birbirinden farklıdır. İlkel dönemlerde günlük gereksinimler için yapılan aletler, kap kacaklar, inanış gereği yapılan mağara resimleri, okuma bilmeyenler için yapılan kilise resimleri, bir soylunun geleceğe kalma isteği için yaptırdığı resimler sanatın bir amaçtan farklı olarak araç olarak kullanıldığını gösterir. Diğer taraftan bu eserleri ortaya koyan sanatçıların içinde

buldukları toplumun ekonomik yapısından, kültüründen ve yaşam koşullarından etkilendiklerini çalışmalarından görebilmekteyiz.

Bazı sanatçılar eserlerinin içerisinde araba çizimlerini de kullanmışlardır. Kırsal yaşamı resmeden ressamlardan Van Gogh bazı çalışmalarının içerisinde tekerlekli araçları resmettiği görülmektedir. “Arles Köprüsü” isimli tablosunda köprünün üzerinde tekerlekli bir araç bulunmaktadır (Resim 1.21). “Montmajour’da Günbatımı” isimli tablosunda da atlı araba ve tarlalar içerisinde tekerlekli araç yer almaktadır (Resim 1.22).

Resim 1.21: Van Gogh, “Arles’te Anglois Köprüsü”, 50x56 cm, 1888, Wallraf Richartz Museum, Köln.

Resim 1.22: Van Gogh'un “Montmajour'da Günbatımı”, Van Gogh Museum, Amsterdam.

İbrahim Çallı'nın eserlerinde göze çarpan başlıca özellik renklerin parlaklığı ve saydamlığıdır. Açık hava resimleri yapan Çallı'nın “Türk Topçuları” isimli resminde tekerlekli araçlar görülmektedir (Resim 1.23).

Resim 1.23: İbrahim Çallı, “Türk Topçuları”

Sami Yetik'in eserlerinde kalın boya dokusu, geniş fırça darbeleri, ışıklı renk tonlamaları ile empresyonist bir üslup vardır. Yaptığı resimlerin ana temasını İstanbul, Ankara, Bursa ve Edirne'den yaptığı peyzajlar oluşturmuştur. Peyzaj resimleri yapan Yetik'in “Kağrı” isimli eserinde tekerlekli araç bulunmaktadır (Resim 1.24).

Resim 1.24: Sami Yetik, “Kağrı”.

1996-2009 yılları arasında aktif olarak sergi çalışmalarını düzenleyen Hafriyat Grubu'nun amacı, aynı dertlerden muzdarip olan ressamların, heykeltıraşların bir araya gelerek özerk, sivil bir grup hareketi oluşturmaktır. Bu grup; olmadık yerlerde sergi açmış, katalog oluşturmuş, söyleşi düzenlemiştir. Sokağa ve hayata bakarak klişe resim konularının dışına çıkmayı başarmıştır. Resim konusu ile yapma biçimi arasındaki duvarı çatlatmış, sanat piyasasında birilerine yanaşmadan sergi açılmayacağı tabusunu yıkmışlardır. Hafriyat Grubu'nun asıl işi kent ressamlığıdır. Bu sayede seyircinin ve toplumun belleği ile iletişim kurmayı başarmışlardır www.wikiwand.com (05.03.2019).

Hafriyat Grubu ressamlarından Antonio Cosentino'nun çalışmalarında günlük hayatın içinden, kişisel hafızasının derinliklerinden ya da yaşadığı şehrin görsel kültüründen sızarak gelen sayısız imge yer almaktadır. Cosentino'nun resimlerinde pano, dükkân tabelası, paket kâğıdı, fayans gibi yaşadığımız coğrafyanın görsel kültürüne dair malzemeler yer almaktadır. Cosentino'nun resminde kent mimarisin kısa ömrü, insani ölçeğin ve yerelliğin terk edilişi, insanüstü hız ve tüketim gibi kavramları çağrıştıran öğeler yer almaktadır (Resim 1.25) www.zilbermangallery.com (05.03.2019).

Resim 1.25: Antonio Cosentino'nun Resmi.

Hafriyat Grubu ressamlarından Mustafa Pancar'ın resimlerinde temelde sanatın popülerlikle olan ilişkisini görmekteyiz. Çoğunlukla İstanbul'daki yaşamları, insan

canlılığını ve insan topluluklarını, çalışan, üreten, aktif haldeki insanların durumlarını resmetmektedir (Resim 1.26) www.beyazart.com (05.03.2019).

Resim 1.26: Mustafa Pancar, “Paparazzi”, Tuval Üzerine Yağlı Boya.

Hafriyat Grubu ressamlarından haber fotoğrafları yardımı ile çalışan Hakan Gürsoytrak, haber fotoğraflarını tuvaline taşırken haber fotoğrafı mantığını sorgulamaktan çok haberin kendisini sorgulamaktadır. Konusu her ne kadar ön planda olsa da hiçbir şekilde resimsel değerleri bastırmamaktadır. Gürsoytrak’ın yaptığı her fırça darbesinin, seçtiği her rengin işaret ettiği bir yerler, bir şeyler mutlaka vardır (Resim 1.27) www.beyazart.com (05.03.2019).

Resim 1.27: Hakan Gürsoytrak, “Yank! Split!”, 46x56 cm, 2003, Tuval Üzerine Yağlı Boya.

İKİNCİ BÖLÜM

2. 20. YÜZYIL SANATI

2.1. 20. Yüzyıl Sanatını Hazırlayan Ortam

20. yüzyıl sanatının temellerini, 19. yüzyılda başlayan ve 20. yüzyıla kadar devam eden birçok insanın dünya görüşünü etkileyen ve yeni sanatsal hareketler için zemin hazırlayan hızlı endüstriyel, ekonomik, sosyal ve kültürel değişimler belirlemektedir. Uluslararası ticaret, beraberinde büyüme ve refahı artırırken, büyük şehirlerde yoksulluk ve gecekondu mahallelerinin de artmasına neden olmuştur. Kentleşme, mimari gelişmeler, teknolojideki artışlar, mal ve bilginin yayılması zamanın belirleyicileri olmuştur. Ülkeler arasındaki rekabet, diğer şeylerin yanı sıra teknoloji, işletme ve mimarideki gelişmeleri gösterme girişimlerine de yansımıştır.

“20. yy. sanatının gelişiminde önemli etken teknolojik gelişme ile birlikte yaşama giren hızdır. Günümüzün hızlı ulaşım araçları yoluyla dünyanın her tarafına kısa sürede seyahat edilebilmektedir. Bu yolla insan, artık eskisi gibi sadece sınırlı çevreyi değil, birçok yeri, birçok olayı ve nesneyi görebilmektedir. Ayrıca sinema, televizyon, bilgisayar gibi iletişim araçlarının çoğalmasıyla her tür görüntü ve bilgiye kısa sürede ulaşabilmektedir. Bütün bu olanaklara rağmen, görüntülerin bellekte kalabilmeleri belli bir yaşanmışlık gerektirmekte iken, çağımızın sürati buna engel olmakta, nesneye ve olaylara ait bilgiler birbirinden kopuk, ilişkisiz ve yetersiz olarak insan zihnini doldurmaktadır.” (Yaşar, Hacettepe Üniversitesi, 2003:6).

Sanatçı izlenimlerini kopukta olsa sanatına yansıtmaktadır. Ve bu izlenimler adeta zihninde bir makine mezarlığına dönüşür.

19. yüzyılda göreceli barışın ardından, Avrupa güçleri arasındaki rekabet, 1914'te Birinci Dünya Savaşı'nın patlak vermesiyle ortaya çıkmıştır. 1914-1918 yılları arasında 60 milyondan fazla Avrupalı asker harekete geçmiştir. Yaygın ölüm ve dünyanın gördüğü en büyük savaşın imhasıyla, sanat giderek artan bir kaçış yolu, hayatı soyutlamanın ve insan koşullarının zorluklarından kaçmanın bir yolu haline gelmiştir.

20. yüzyılın başlarındaki ekonomik ve sosyal değişimler, sırayla yeni sanat stillerinin gelişmesine yol açtı. Sanatçılar gerçeklik, perspektif, mekân, zaman ve temsil temalarını sorgulamaya ve denemeye başlamıştır. Einstein'ın Görelilik Teorisi, kübizmin gelişmesine katkıda bulunurken, psikolojideki gelişmeler bir dizi sanatsal gelişmeleri büyük ölçüde etkilemiştir. Hızla gelişen teknoloji sanatçıları yeni sanatsal yönelimlere, yeni materyallerin kullanımına yönelterek doğrudan etkilemiştir.

20. yüzyılın başlarında yeni bir nesil ressam, Amerika'da şehir hayatını yansıtan yeni bir tarz yaratmaya çalışmıştır. Bu ressamlar, Amerikan gerçekçiliğini, manzarasının tükenişini, kültürel coşkusunu ve evdeki sıradan insanların hayatını resimlerine yansıtmaya çalışmışlardır. Sanatçılar, kentin hızla büyüyen ortamını, yaratıcı projelerinin rengini, dokusunu ve görünümünü etkilemek için kullanmışlardır.

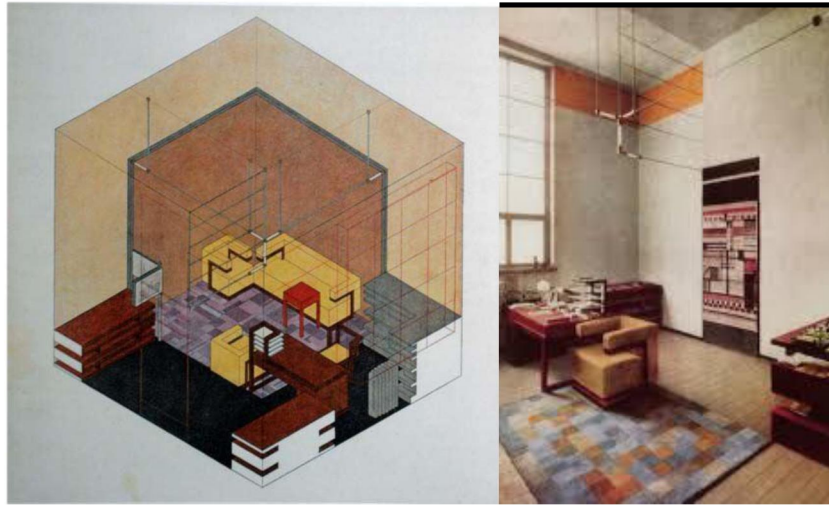
İkinci Dünya savaşıdan sonra toplumsal ve endüstriyel koşulların neden olduğu duygusuzlaşma, dışavurumculuk sanat akımının daha da ön plana çıkmasını sağlamıştır. Turani (2011), duygusuzlaşmanın 20. yüzyıl sanatlarının oluşmasında önemli etkenlerden biri olduğunu söylemiştir. Dışavurumculuk bir deneye veya akla dayalı olarak icat edilmemiş bunun aksine siyasal, ekonomik ve endüstriyel koşullar karşısında doğal olarak zuhur etmiştir.

Makine, 20. yüzyıl boyunca kendisini sanatsal yaratımda dahil olmak üzere, insan faaliyetlerinin tüm alanlarına entegre etmiştir. 20. Yüzyılda sanat ve makine arasındaki ilişki üzerine şaşırtıcı derecede ve geniş kapsamlı bir dizi perspektif ortaya koyulduktan sonra, İkinci Dünya Savaşı'nın ardından bazı sanatçılar, makineleri ve makine parçalarını resimlerinde kullanmaya başladılar. Basit bir tema ya da ilham kaynağı olan makine artık sanat haline geliyordu. Sanatçı bir nevi makineyi mutasyona uğrattıyor ve belirli bir tarihsel bağlam içerisinde sanatını oluşturuyordu. Bu sanat, gerçek yaşam şartları ve çağdaş insan toplumları hakkındaki bilgileri bize arzuladığımız şekliyle aktarıyordu. İnsan ve makine arasındaki kültürel etkileşim çoğu zaman sanata yansımaktadır. İngiliz Yapılandırmacı grubu tarafından 1954 yılında "Sanatçıya Karşı Makine" sergisi düzenlenmiştir. Bu sergi, makine yapımında kullanılan malzemelerden oluşturulan soyut çalışmalardan oluşuyordu. New Yorklu sanatçı Jean Tinguelys 1960'lı yılların başından itibaren makine parçalarından heykeller tasarlamıştır www.artnet.com (Resim 2.1).

Resim 2.1: Jean Tinguelys'in çalışması.

Bauhaus sanat akımı bir eğitim hareketinin ötesinde modernleşmenin tasarımı olarak tanımlanmakta ayrıca ekonomik, kültürel ve toplumsal modernleşmeye önemli katkılar yapmaktadır (Resim 2.2). Bu sanat akımı yeni bir hayatın tasarlanacağı inancını temsil etmektedir. Bauhaus bir tasarım ve sanat okul olarak Almanya'nın Weimar şehrinde Henry Van de Velde'nin girişimleriyle kurulmuştur. 1920'lerin başında Bauhaus'un görüşlerinde yavaş yavaş değişimler başlamış, 1925 yılına geldiğinde Bauhaus artık makinenin modern tasarımın bir aracı olduğu kabul etmiştir. Geç Dönem Osmanlı sanat akımında da yer bulan Bauhaus Sanat akımı Cumhuriyetin ilk yıllarında da ülkemizde varlığını sürdürmüştür. Cumhuriyet'in ilanı ile başlayan modernleşme hareketlerinde Bauhaus önemli bir rol oynamıştır www.tasarimakademi.org.

Resim 2.2: Bauhaus

2.2. Fütürizm Sanat Akımı (Gelecekçilik)

Fütürizm sanat akımı, sanatta sürekliliğin, değişkenliğin ve hareketliliğin savunucusu olarak bilinir. Bu akım, 20. yüzyılın başlarında İtalya’da ortaya çıkmıştır. Bu akım, daha sonra tüm Avrupa’ya yayılmış ve modern yaşantının vermiş olduğu heyecandan doğan bir edebiyat akımı haline dönüşmüştür.

Bu akımın öncüsü İtalyan şair, romancı, oyun yazarı ve yayın yönetmeni Filippo Tommaso Marinetti’dir (Resim 2.3). Marinetti’nin 1909 da Paris’te “Le Figaro” gazetesinin baş sayfasında yayımlanan “Fütürizm Manifestosu”yla 20. yüzyılın başlıca akımlarından biri olan Fütürizm’in resmen hayata geçirilmesine öncülük etmiştir. Marinetti’nin manifestosu, bir tür çağrıdır. İtalya’yı geçmişin tüm ‘kangrenli’ hücrelerinden kurtarmaktan söz eden şair, vatanseverlikten ve militarizmden de dem vurarak genç İtalyan sanatçıları iş birliğine çağırmaktadır: “Hadi, kalkın ayağa !..” Fütürizm sanat akımı manifestolarında yeni bir dünya için, yeni bir sanat önermesi yer almaktadır. Fütürizm teknolojiye, hıza, dinamizme yönelik ilgisini biçimsel düzeyde yepyeni bir görsel anlayışa değil, ancak kentsel ve endüstriyel temalara, uçak, araba, tren gibi hareketli konulara aktarıldıkları görülür. Hareketin an an görüntülediği ‘devinim fotoğrafları’ni betimleyici bir yaklaşım içinde olmaları ise, mimetik görsel temsilden tam anlamıyla kopamadıklarının bir göstergesidir (Antmen, 2008:65).

Resim 2.3: Filippo Tommaso Marinetti.

Süratin lüstünlüğünü savunan Marinetti, bir yarış arabasının, Yunan heykelinden daha güzel olduğunu söylemiştir. Bu akımın temsilcileri makineyi ve onun hareketliliğini resimlerine konu olarak alarak endüstri yaşamını renk ve çizgi ile

yansıtan yapıtlar ortaya koymuşlardır. Bu görüşe paralel olarak gelecekçi ressam, yapıtında bir hareketin oluşumunu resimsel olarak biçimlemek istemiştir. Bunun için resminde yer alan bir hareketin, bir sinema filmi ile filmin çekiminde görülen birbirlerinden az farklı görünen koşan atın ayak görüntülerinin, gelecekçi ressama göre bir değil yirmi ayağı oluyordu. Bir merdiveni çıkan, ya da dans eden bir insanın hareketlerinin tümü, bir ritim içinde, yan yana ve üst üste saydam bir biçimleme ile resmediliyordu. Kısacası, gelecekçi resim, zamana bağımlı bir hareketler dizisini saptamayı amaçlıyordu. Umberto Boccioni'nin "Mızrakçılar" adlı resminde at görünümü açıkça görülmektedir (Resim 2.4).

Resim 2.4: Umberto Boccioni, "Mızrakçılar".

İtalyan şairi Marinetti'nin ortaya attığı bu sanat akımı Balla, Severini, Boccioni, Carra ve Russolo gibi ressamlar tarafından desteklendiği görülmektedir (Resim 2.5). Marcel Duchamp ve Picabia gibi sonradan başka anlayışlara yönelen sanatçılar da bu akımı önceleri desteklemişler fakat zamanla anlayış değiştirerek farklı akımlara yönelmişlerdir.

Fütürizm'in benimsediği çağdaş endüstri hareketinin nedeni olan maddeci görüşler, Birinci Dünya Savaşı'nın yarattığı büyük yıkımla büyük oranda zayıflamıştır. Sonrasında endüstriye ve tekniğe karşı olan görüşleri tüm dünyada büyük yankılar yaratmıştır.

Resim 2.5: Carlo Carra, “Bati Ruhunun Şövalyesi”.

2.3. Junk Sanatı

Junk atılacak eşya, hurda malzeme, ıskartaya çıkarmak, ıvır zıvır vb. anlamlarına gelmektedir. Junk Sanatı'nın 1950'lerde Avrupa ve Amerika'da yaygınlaştığı bilinmektedir. Fakat 1914 yılında Pablo Picasso'nun “Gitar” adlı eseri ile bu akıma öncülük ettiği kabul görmektedir (Resim 2.6). Bu eser düzlemler, kenarlar, çizgiler ve boşluklardan oluşmaktadır. Picasso hurdalıktan topladığı teneke ve teli kullanarak bir sanat eseri oluşturmuştur.

Yeni tuvaler istemeyen Picasso daha çok kumaşlara, paçavralara, pahalı olmayan insan atıklarına, onların değersizliklerine önem vermektedir. Koleksiyonerler tarafından ona hediye edilen güzel tuvaleri reddederek, ‘bana çerçöp ve paçavra getirin’ demiş ve eski bir gömlek kumaşının, bir baguette ekmeğinin, tahta üzerindeki bir ipin üzerine resim yapmaya başlamıştır (Akay, 2005:181).

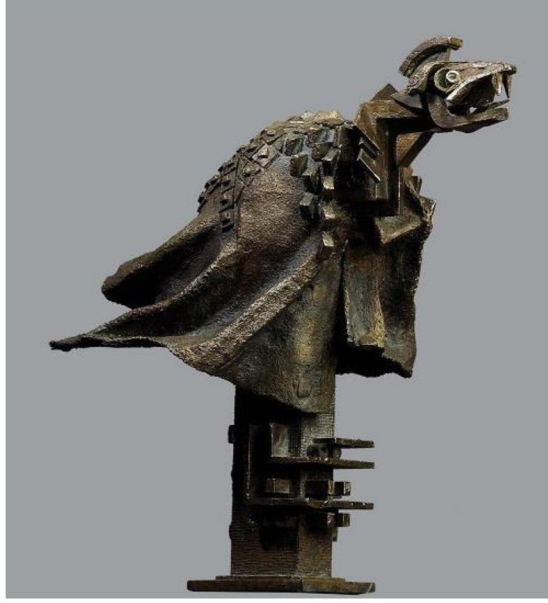
Resim 2.6: Pablo Picasso, "Guitar", 1914.

Pablo Picasso daha sonrasında "Mandolin ve Klarnet" isimli köknar, kalem ve yağlı boya kullandığı asamblajını yapmıştır (Resim 2.7). Sanatçı, bu eserinde klasik heykelde yapılan oyarak şekil verme yerine, heykelinin üzerinde ufak değişiklikler yaparak ya da olduğu gibi parçaları birleştirerek meydana getirmiştir.

Resim 2.7: Pablo Picasso, "Mandolin ve Klarnet", Karışık Teknik, 58x36x23 cm, 1914.

Bu sanat akımı, özellikle heykel sanatında geçerli bir anlayıştır. Bu anlayışla çalışan sanatçılar, yapıtlarını çağdaş endüstri uygarlığının artıklarından kolaj tekniğini kullanarak oluşturmaktadırlar. Sanatçılar bu işlem için çoğunlukla makine parçalarını kullanmayı tercih etmişlerdir. Türkiye'deki temsilcisi heykeltarihi Ali Teoman Germaner'dir (Resim 2.8). Ali Teoman Germaner, Junk Sanatı doğrultusunda birçok ürün ortaya çıkarmıştır.

Resim 2.8: Ali Teoman Germaner, “Hermanes”, Bronz, 57x33x22 cm,1994.

2.4. Tüketim Kültürü

Tüketim, ihtiyaç tanımlarında yer alan maddi ve manevi benlikte duyulan boşlukları doldurmak için gerçekleşmektedir. Tüketim, belirli bir ihtiyacın tatmin edilmesi için bir ürünü ya da hizmeti edinme, sahiplenme, kullanma ya da yok etme olarak da tanımlanabilir. Bu eylemi yapan birey de tüketici olarak isimlendirilebilir (Odabaşı,1999:4).

Sanayi toplumu tarım toplumundan sonraki aşamadır. Tarım toplumu olmasına rağmen tarımsal üretimin oransal olarak azaldığı sanayileşmeye bağlı üretimin arttığı bir yapıdır. 18. yy da gerçekleşen Sanayi Devrimi ile insan gücünün yerini makineler almıştır. Yeni teknolojilerin üretimde kullanılması iş bölümünü arttırmış, hızı ve verimliliği tetiklemiştir. Adından anlaşıldığı üzere gerçekleşen bu devrim insanlar üzerinde tamamen kültürel bir değişime yol açmıştır. Kültürel olarak gerçekleşen bu değişim maddi-manevi olarak topluma ve sanata yansımıştır.

Sanata yansıyan bu değişimde maalesef insan sıcaklığının, el izlerinin azaldığını görüyoruz. İnsan eliyle yapılan birçok nesneyi, araç gereci artık makineler yapmaktadır. Bu da sanatçıyı eserlerinde farklı malzemeler kullanmaya itmiştir.

Tüketimi özendirici güçler öylesine aktif bir çalışma içerisindedirler ki, gelişen iletişim araçlarıyla insan varlığının zaaflarını tetikleyerek, tüketimi vazgeçilmez bir yaşam kaynağı haline getirmektedirler. “Ticari ürünlerin yanında, sıradan düşünceler bile reklam ve propaganda ile önem kazanabilmektedir. Tanıtma, gösterme ve telkin bir uzmanlık haline geldiğinden, bireyin her günü, endüstri ürünleriyle standart fikir pazarının reklamları içinde geçmektedir” (Turani, 1998:109).

Sanat, insan tarihiyle eş değer olarak gelişmektedir. İnsanoğlu teknolojik olarak gelişme gösterdikçe sanat da gelişme göstermiştir. İlk insan topluluklarının yaptığı mağara resimlerini ele alacak olursak herhangi bir uzmanlık görülmemektedir. İlk insan toplulukları burada sanatı amaç olarak değil, gündelik yaşamı yansıtan bir araç olarak kullanmıştır. Bu dönemde henüz üretici ve tüketici gruplar ortaya çıkmamıştır. Mağara resimlerini incelediğimiz zaman avcılık ve toplayıcılık ile ihtiyaçlarını giderdiklerini, üreten ve tüketen toplumlardan uzak bir yapıda olduklarını görmekteyiz.

İlerleyen zamanlarda birlikte üretim ve tüketim olgusunun toplumsal yaşamın en belirleyici özelliği olduğu görülmektedir. İş bölümü, yeni meslek gruplarının ortaya çıkması, ekonomik faaliyetlerin artması gibi etkenler üretici ve tüketici grupların ortaya çıkmasını sağlamıştır. Bununla birlikte sanat yavaş yavaş uzmanlık gerektiren bir uğraş haline gelmiştir. Böylece sanat, üretim ve tüketim diye ayrılmamış kendi içinde bir bütün olmuştur. Uzmanlık gerektiren sanat, ona biçilen fiyattan ziyade onun kullanım değerini ortaya çıkarmaya çalışmıştır. Sanat, tüketici toplumların ona biçtiği maddi fiyatlarla ilgilenmez, kendi içinde ucuz bir kenara bırakılmış şeyleri farklı bir perspektiften bakarak sanat içinde değerli noktalar haline getirir. Bir boya lekesini toplumun bilincinde kayıp bir hazineler olarak yer edinmesini sağlar.

2.5. Atık Nesnelerin Sanata Yansıması

Teknolojinin gelişmesiyle üretilen malzemelerde sanatçı, genellikle atık malzemeleri tercih etmiştir. Teknolojiyi üreten, pazarlayan toplumların asıl amacının üçüncü dünya ülkelerindeki kaynakları sömürmek olduğunu unutmamak gerekir. Kaynaklarla sınırlı kalmayıp doğada ne kadar canlı var ise teknolojik ürünlerden

olumsuz yönde etkilenmiştir. Teknolojinin meydana getirdiği tek kullanımlık ürünler, cezbedici olmasının yanında doğaya en çok zarar veren ürünler olmuştur. Kısacası sanatçı, eserini şekillendireceği süreçte malzemeleri tüketim toplumunun hurdalıklarından seçmektedir.

Çok yaygın olmasa da, farklı alanlarda atık nesne kullanımı çok eski dönemlere kadar gitmektedir. Önceden sadece belirli bir gelir düzeyinde olan grupların kullandığı atık nesne, doğal kaynakların hızla tüketildiği günümüz dünyasında neredeyse toplumun tüm kesiminin ihtiyaç duyduğu bir nesne haline dönüşmüştür. Sanayi alanında kullanılarak ihtiyaç duyulan kaynağın belirli bir kısmını sağlayan atık nesne, sadece bu alanda değil aynı zamanda gerek duyulan tüm diğer alanlarda da kullanılmaktadır. Bu kullanım daha özel alanlara yani sanat ve gündelik yaşama kadar yayılmıştır. 20. yy başlarında kübizm akımıyla sanat alanında kullanılan atık nesne, sanat nesnesi tanımının değişmesine yol açmış ve klasik malzeme dışında malzemelerle de sanat eseri üretilebileceği düşüncesinin doğmasına neden olmuştur Sağlam ve (Enginoğlu, 2016: 46).

Teknolojinin 19. yy ortalarında hızlı bir şekilde gelişmesi beraberinde de farklı bir toplum yapısı oluşturmuştur. Bu toplum üretmeyen sürekli tüketen bir toplumdur. Bunun en güzel örneği ülkemizdir; üretmeyen, araştırmayan, gelişmeyen ve sürekli tüketen dışa bağımlı bir toplumdur. Tüketim kültürüne tepki Marcel Duchamp'la başlamış; kullanım nesnelerini, atıkları sanatsal bir obje olarak kullanan Andy Warhol, Hamilton, Wesselman, Beuys gibi sanatçılarla devam etmiştir. Çöpe atılmış basit bir malzemeden, yeni üretilen bir ürüne kadar her nesne sanatın malzemesi olarak görülmeye başlamıştır. Artık hiçbir şey eskisi gibi değildir.

Resim sanatının başlangıcından beri birçok sanatçı, çeşitli teknik ve malzeme kullanarak resimler yapmıştır. Ancak sosyo-ekonomik yapının değişmesi, bilim ve teknolojiadaki gelişmeler, sanayileşme gibi koşullar resim sanatını da etkilemiştir. Sanatçılar bu değişimlerin etkisinde kalarak resme farklı malzemeler dahil ederek kolaj, asamblaj adı verilen teknikleri kullanmaya başlamışlardır.

Kolaj, 'yapıştırma' demektir. Yapıştırılacak olan nesnelerin kaderi, kurgulanmak için üretilen makine parçalarınınki kadar kesin bir şekilde önceden saptanmış olmayabilir. Örneğin, okunmak için üretilen bir gazete parçası, sonradan bir resmin parçası olmaktadır (Yılmaz, 2007).

Kolaj, resimde gazete kağıdı, renkli kağıtlar, kumaş, iplik, duvar kağıdı ve ahşap parçaları gibi atık nesnelerin pano kağıt ya da tuval üzerine çoğunlukla boyanmış

yüzeyle birlikte kullanılmasıdır. Kolajın 20. yüzyılın başlarında Kübizm sanatı ile başladığı bilinmektedir. Fakat Orta Asya Türk devletlerinden Hunların kurgan adı verilen mezar yapılarından çıkan örtülerde “aplike” tekniği denilen; kumaş veya derilerden kesilen şekillerin başka kumaş, keçe veya deri üzerine yapıştırılmasıyla üretilen süslemelere rastlanılmıştır (Resim 2.9). Bu teknik el sanatları olarak adlandırılrsa da kolaj tekniğiyle benzerlik göstermektedir.

Resim 2.9: Noin Ula’da bulunmuş applike tekniğinde keçe örtü.

Asamblaj, çeşitli öğelerin bir araya getirilmesiyle oluşturulan üç boyutlu sanat yapıtının iki boyut üzerine yapıştırılmasıyla oluşmaktadır. Asamblaj tekniğine de eski tarihlerde rastlanılmıştır. İkel kabilelerde yapılan heykeller ve masklar, kemik, boncuk, kumaş, bitkisel lif, ağaç dalı ve kabuğu gibi çeşitli malzemelerle süslenerek asamblaj tekniğine örnek olmaktadır (Resim 2.10). Asamblaj tekniği de kolaj tekniği gibi ilk defa Kübizm sanat akımında kullanılmıştır.

Resim 2.10: Tören maskesi, (Ağaç, ağaç kabuğu ve bitkisel lif).

Sanat dışı malzemenin eserlerde ilk olarak Kübizm akımının öncülerinden Pablo Picasso ve Georges Brague tarafından kullanıldığı göze çarpar. Bu sanatçıların yoğun olarak kullandığı bu nesnelere yaptığı kolaj ve assemblaj çalışmaları kolaj tekniğinin ilk uygulamaları olmakla beraber, kullanım nesnelere sanat nesnesi olarak kullanılmasının da ilk örnekleridir.

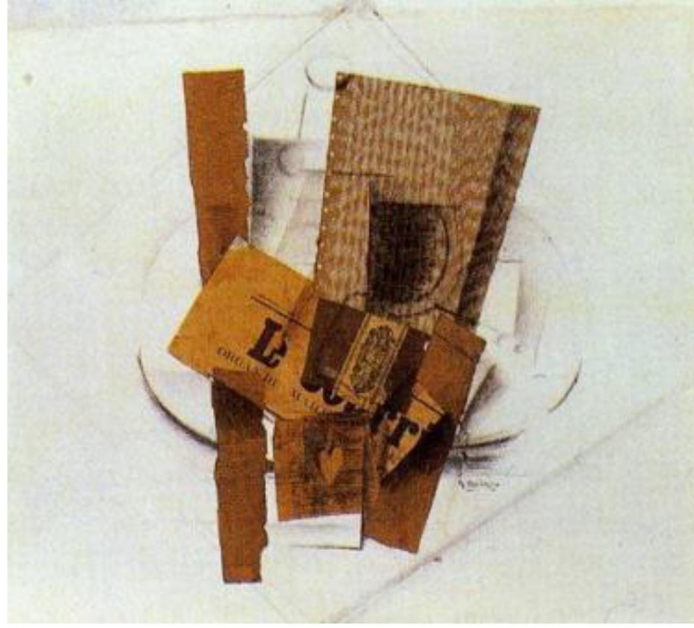
Picasso'nun 1912-13 yıllarında yaptığı "Şişe, Bardak ve Keman" isimli tablosu, kübizmin nesne kavramını nasıl ele aldığını iyi bir örneğidir (Resim 2.11). Gazete, ahşap dokulu muşamba ve karakalemde oluşan bu "resimdeki her nesnenin fiziksel varlığı, aşağı yukarı hayattaki niteliklerinin karşıtı bir nitelikte verilmiştir (saydam bardak, tahta keman, katlanmış gazete)" (Lynton 1982:64). Saydam bardak gazete üzerine yapılan çizimle, tahta keman ahşap dokulu muşambayla, şişe ise kesilmiş gazete parçası ile verilmiştir. Bu kolajlar geleneksel sanattaki betimleme anlayışına bir karşı çıkış olsa da Dada hareketiyle bu karşı çıkış bir başkaldırıya dönüşmüştür. Bu hareketin çıkış noktası, geçmişe ait her tür değerlerle hesaplaşma, geleneksel tasvir sanatını reddederek her şeye yeni bir gözle bakmak olmuştur (Yaşar, Hacettepe Üniversitesi, 2003:9).

Resim 2.11: Pablo Picasso, “Şişe, Bardak ve Keman”, 1913.

Kübizm, İzlenimcilik'e tepki olarak ortaya çıkan ve Pablo Picasso ve Georges Braque'nin önderlik ettiği bir modern resim akımıdır. Analitik Kübizm diye adlandırılan ilk döneminde nesne ve varlıkları temel geometrik biçimlere indirgenmiş nitelikte betimlemeyi amaçlamıştır. 1915'ten sonra “Sentetik Kübizm”de denilen ana yönelimini formülleştirmiştir. Geleneksel resim anlayışına yöneltilen en güçlü karşı çıkışlardan biridir. Geleneksel resmin konuyu tek bir bakış noktasından ve zaman içinde dondurulmuş olarak betimlemesine karşılık, kübistler nesnelere çok sayıda değişken bakış noktasından ve farklı anlarda aynı resim düzlemi üzerinde betimlemeyi amaçlamışlardır. Avrupa resmi daha Bizans geleneğinden başlayarak hep resim düzleminin iki boyutluluğunu yadsıyıp nesnelere doğadaki gibi üç boyutlu oldukları yanılsamasını yaratarak betimlemeye çalışmıştır. Kübizm bir anlamda bu geleneğin de son halkası sayılabilir. Kübistler nesnelere sadece üç boyutlu gerçekliğini betimlemenin de ötesine giderek onlara bir de zaman boyutunu katmayı denemişlerdir. Böylelikle, nesne hem kendisinin hem de resmedicisinin devingenliğiyle değişen bakış açılarından resmedilmek istenmiştir. Bu amaç nedeniyle ki, kübist resim biçim sorununu ön plana alıp rengi ikinci plana atmıştır. (Sözen vd., 2012:185)

Georges Braque'nin “Le Courier” isimli eseri, sürahi, şarap bardağı, sigara paketi, gazete ve iskambil kağıdından oluşmaktadır. Bu ürünler kare masanın üzerinde parçalanmış varlıklar gibi asılı bir şekilde durmaktadır (Resim 2.12).

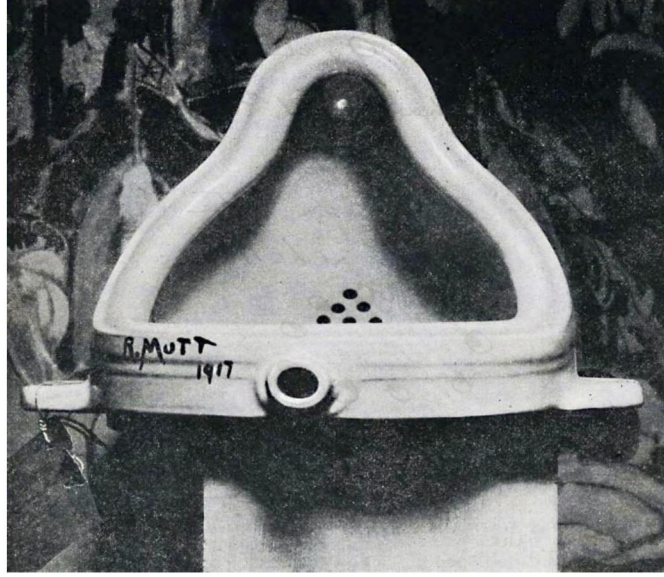
Resim 2.12 : Georges Braque, “Le Courier”, 51x57 cm, 1913, Philadelphia Sanat Müzesi.

Dada, geçerli sanat standartlarını “sanat karşıtı” kültürel eserler üreterek reddeden çok disiplinli bir sanat hareketidir. Birçok dadacı, kapitalist toplumunun nedeni ve mantığının insanları savaşa soktuğuna inanıyorlardı. Dada isminin kökeni belli değildir, bazıları saçma bir kelime olduğuna inanırken, Rumen sanatçılar Tristan Tzara ve Marcel Janco'nun Romence'de “evet, evet” anlamına gelen “da, da” kelimelerini sıkça kullandıklarından dolayı bu akıma Dada ismini verdikleri söylenilmektedir. Başka bir teoriye göre Fransızca “oyuncak tahta at” anlamına gelen Dada sözcüğü akımın ismi olarak belirlenmiştir.

Dada, Avrupa ve Kuzey Amerika'daki katılımcılarla her türlü medyayı kullanan, ancak özellikle kolaj, yazı, fotomontaj ve performans ile bilinen gayri resmi bir uluslararası hareket olarak bilinmektedir. Dadaistler kolaj yaparak çalışmışlardır. Ulaşım biletleri, haritalar, plastik ambalajlar ve diğer günlük yaşam eserlerini bir araya getirerek kompozisyonlar oluşturmuşlardır. Dada sanatçıları, ayrıca basında basılan fotoğrafların gerçek kopyalarını veya çoğaltılmasını kullanan kolajdaki bir değişiklik olan fotomontajla da çalışmışlardır.

Duchamp, 1917'de “R. Mutt” inzasıyla sergilediği sanayi ürünü olan porselen pisuvarı ile hazır nesne kavramını ilk olarak ortaya koymuştur (Resim 2.13). Bu nesnenin, olması gereken

yerinin değiştirilerek başka bir ortama konulmasından ve “çeşme” isminin verilmesinden, anlamının ve amacının değiştirilmiş olduğu anlaşılmaktadır. Duchamp “Ready-Made”lerine eklediği sözcüklere dikkati çekerek “nesnelerin ne olduğunu anlatmak yerine, izleyicilerin düşüncelerini değişik yerlere değişik kavramlara yöneltmeyi amaçladığını belirtmiştir” (Genç, 1983:81).

Resim 2.13: Marcel Duchamp, “Çeşme”, Yerleştirme, 61x36x48 cm, 1917.

“20. Yüzyılın başlarında, doğayı duyu yolu ile salt biçimsel olarak algılama ve sanatı bir yansıtma olarak yorumlama görüşü, Bireşimsel Kübizm ile ters yüz olmuş, ilk defa sanat dışı olan nesnelere sanat alanının içine girmiş, daha sonraki süreçte ise Duchamp, hazır-yapıtları ile sanatı felsefi bir boyutta değerlendirmiştir. Sanatı yüzyıl boyunca etkileyecek bu devrim, günlük hayatın bir parçası olan ve her an kullandığımız nesnelerin gerek felsefi, gerekse mizahi ve hicivsel yanı ile sanat ürünlerine yeni bir anlayış kazandırmıştır” (Sağlam ve Enginoğlu, 2016: 46).

Makinelere karşı bir vurdumduymazlık görülür. Sanatçı bunu kabullenmez, aldırılmaz bir tavırla yaklaşır. Marcel Duchamp ve Andy Warhol bu tavrın önde gelen sanatçılarıdır. Duchamp’ın sanatında duygusallığa yer yoktur. Onun için düşünce görsellikten daha önemlidir. Duchamp için yaratılan nesneden daha önemli zihinsel etkinlik ve düşünsel anlatım gücüdür. Bu tavrıyla düzene, toplumda yerleşmiş değerlere, para karşılığı sanatın maddeleştirilmesine karşı çıkar.

20.yy’ın başından beri yaratıcılar için sorun yaratmaya devam eden nesne kavramı, özne ile ikinci bir tarihsel hesaplaşma sürecine girmiştir. İlk dadaistlerden Marcel Duchamp "Ready-

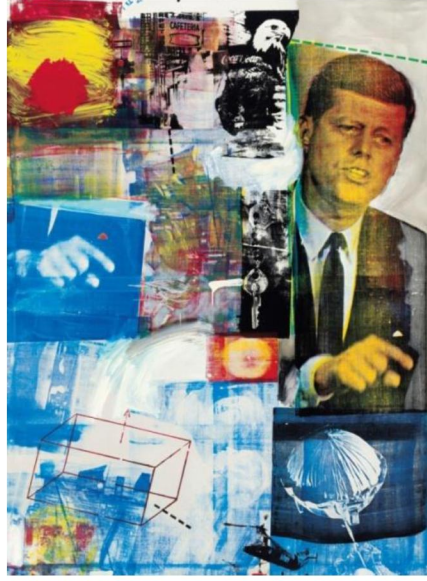
Made” leriyle (hazır eşya) bugünün asamblaj sanatının ilk adımını atmıştır. Onun sanata hazır yapım eşyayı sokması ve bu eşyaya basit bir bağlam değişimiyle sanatsal bir anlam yüklemesi, geleceğin Pop Sanatı ressamlarının resim dilinde iletişim araçlarının kullandığı imgelerden yararlanma ve tabloyu dış gerçekten ayıran sınırı ortadan kaldırma isteklerine uygun düşmektedir (Germaner, 1999:10).

Duchamp, çağdaş sanatta çok önemli bir yeri olan hazır nesnelere biri olan sıradan bir bisiklet tekerleğini, tabure üzerine monte ederek “Bisiklet Tekerleği” adlı çalışmasını oluşturmuştur (Resim 2.14).

Resim 2.14: Marcel Duchamp, “Bisiklet Tekerleği”, 63,5x41,9 cm, 1913, Museum of Art, New York.

Asamblaja bir diğer örnek ise Robert Rauschenberg ‘in “Buffalo II” isimli tuval üzerine yağlı boya ve serigrafî mürekkebi ile yapmış olduğu resimdir. Bugün halen çağdaş sanat üretimlerinde izlerine rastladığımız Rauschenberg, Amerikan sanatını sonsuza dek değiştirmiş bir avangart sanatçıdır (Resim 2.15).

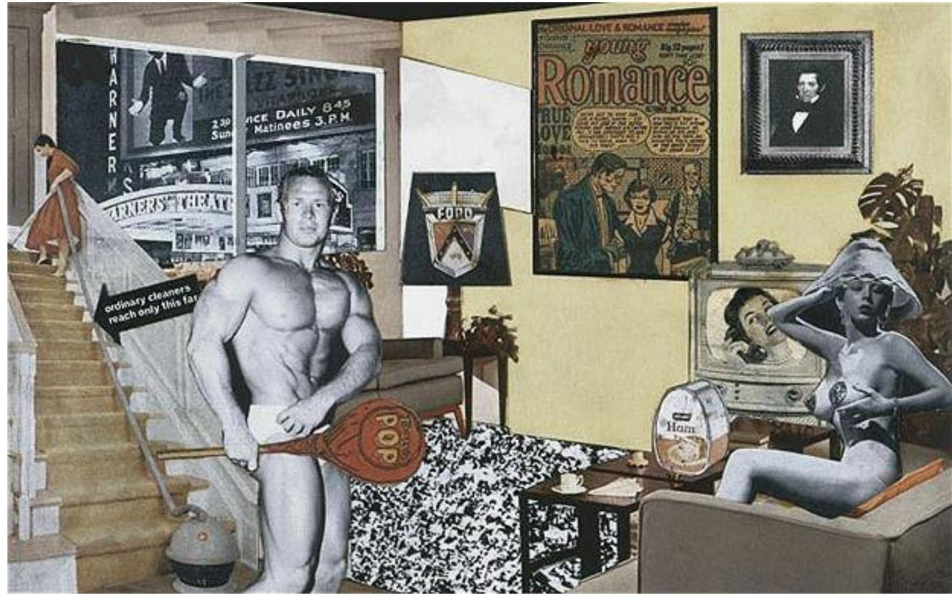

Resim 2.15: “Buffalo II”, Robert Rauschenberg, 243,8x183,8 cm, 1964, New York.

2.5.1. Pop Art

Pop Art, 1950’lerin sonu 1960’ların başında New York ve Londra’da ortaya çıkan, Amerika’nın popüler kültürünü ve kitlesel tüketiciliğini yansıtan bir sanat tarzıdır. Pop Art, Dadaizm ve Soyut Dışavurumculuğa karşı bir tepki olarak doğmuştur. Bu akımın oluşma zemini İkinci Dünya Savaşı sonrasında kapitalist ekonominin patlamasıyla ortaya çıkmıştır. Mutluluğu sadece maddiyatta arayan bu toplumun bireyleri, psikolojik olarak da kişisel özgürlüğün sınırlarını zorlamaktaydılar. Bütün bu gelişmeleri göz önüne alındığı zaman gelenekleri, toplumun değer yargılarını önemsemeyen insan tiplerini ortaya çıkıyordu. Bu insan tiplerini gösterişli yaşamlar, cinsel özgürlük, filmler, posterler, müzik, elektronik araçlar, fast food, konserve, otomobil teknolojisi gibi yaşama kültürünü etkileyen faktörlerin etkisinde kalmaktaydılar. Akımın ortaya çıkmasında rol oynayan sosyo-kültürel birçok etmen vardır. Bu etmenlerden bir tanesi Amerika’daki seri üretimlerden ortaya çıkan artıştır. Makineleşmeye bağlı olarak gittikçe artan seri üretim toplumsal yaşamdaki ilişkileri değiştirmiştir. Bu sanat akımı, gerçek ile görüntünün farkını çarpıcı bir şekilde ortaya koyarak makineleşmiş hazırca olan insanı eleştirir. Bu sanat akımının öncüleri: Richard Hamilton, Roy Lichtenstein, Andy Warhol, Keith Haring, Romero Britto’dur. Bu akımın teknikleri içinde şablonlar, boya tabancası, baskı resimler, ipek baskının tuval resimde kullanılması gibi teknikler vardır www.tarihli-sanat.com (08.05.2019).

Pop Art sanatın çıkışıyla ilgili ilk örneklerden biri, Richard Hamilton'ın "Bugünün Evlerini Değişik ve Hoş Kılan Nedir?" adlı eseridir (Resim 2.16). Bu eser, herkesin elinden gelebilecek kes yapıştır tekniği kullanılarak yapılan bir kolajdır. Bu kolaj bir ev içi görüntüsüdür. 1950'li yıllardaki modern yaşamın göstergeleri ile donanmış bir evin içerisini gösteren kolajda: Televizyon, elektrikli süpürge, kasetçalar gibi aletlerin yanı sıra pencereden görünen sinema salonu ve duvarda asılı duran çizgi roman afişi gibi çeşitli öğeler aracılığıyla Batı dünyasından gündelik yaşamın bir parçasını sunar.

Resim 2.16: Richard Hamilton'ın "Bugünün Evlerini Değişik ve Hoş Kılan Nedir?" Kolaj, 41,9 x 29.8 cm, 1956.

Amerikan Pop Sanatı'nın en önemli isimlerinden biri olan Roy Lichtenstein'in "Whaam" adlı eseri bir Amerikan savaş jetinin düşman uçağını vurduğu resimdir (Resim 2.17). Düzgün noktalı düzlemlerden oluşan bu resme gerçekçilikten uzak çizgiler ve ses efektleri eşlik etmektedir.

Resim 2.17: Roy Lichtenstein, “Whaam”, 170 x 400 cm, 1963.

Andy Warhol’un “Campbell's Soup Cans” (Resim 2.18) isimli çalışması 1962 yılında üretilmiş bir sanat eseridir. Her biri 50,8x40,6 cm boyutunda olan ve üzerine yapıldığı dönemde Campbell’s Soup Company tarafından piyasaya sürülen çorba konserve çeşitlerinin resmedildiği 32 tuvalden oluşmaktadır.

Resim 2.18: Andy Warhol, “Campbell's Soup Cans”, 32 Adet 50,8x40,6 cm, 1962, New York.

2.5.2. Postmodernizm

Postmodern terimi, yeni bir sanat anlayışını ortaya çıkarmıştır. “Post” eki, ‘sonrası’ anlamında olduğundan Postmodern terimi modern olarak adlandırılan bir dönemin aşıldığını ifade eden bir sözcük olmaktadır. Modernizm’den türeyen Postmodernizm kavramı, modern bakış açısının dışında sanatı ve bireyi yalnızlaştırmak

yerine birleştirmek anlamında kullanılmıştır. Postmodernizm, Modernizm'in algılanan katılığına, sevgisizliğine, seçkinliğine ve sanatsal ilerlemeye olan inancına bir tepki olarak ortaya çıkmıştır.

Cindy Sherman'ın 1970'lerde başladığı "İsimsiz Film Kareleri" her karede farklı bir kılığa bürünen sanatçıyı ikinci sınıf Hollywood filmlerini anımsatan görüntüler içinde gösterir (Resim 2.19). Sherman'ın kendi çektiği, dolayısıyla öznesi ve nesnesi olduğu bu fotoğraflar, popüler kültürün şekillendirdiği kadın imgesini sorgularken kimliğin ne kadar kaygan zeminde kurulan ve bozulan bir olgu olduğunu düşündürür (Antmen, 2010:276).

Resim 2.19: Cindy Sherman, "İsimsiz Film Karesi No. 17", Siyah-Beyaz Fotoğraf, Verbund Koleksiyonu, 1978.

2.5.3. Günümüz Sanatında Atık Nesnelerin Kullanımı

Günümüzde her şeyin değersizleştiğinin farkında olan sanatçı, eserlerini topluma sunarken yitirilmiş değerleri ve öyküleri içerisinde barındıran hurdalıklardaki nesnelere toplumun önüne koyarak dikkat çekmeyi başarmış, teknolojiye meydan okuyarak tepkisini ortaya koymuştur. Hurdalar dünyasından edindiği bu karmaşıklığı yalın bir şekilde anlatmıştır. Bu dönemde atık malzemeleri eserlerinde kullanan sanatçıların zincirler, makine dişlileri, araba jantları, kaporta parçaları vb. nesnelere kullandığı görülmektedir. Araba parçalarını kullanarak heykeller yapan heykeltıraşlar vardır. Andrew Chase fotoğrafçı ve heykeltıraştır. Bir kitap projesi için araba parçalarından hayvan heykelleri yapmıştır (Resim 2.20).

Resim 2.20: “Çita”, Andrew Chase, 61x127 cm, 2009.

Ptolemy Elrington, İngiltere asıllı bir sanatçıdır. Çalışmalarını ağırlıklı olarak bulduğu araba parçalarından yapmaktadır (Resim 2.21). Bu araba parçalarına alışveriş arabaları da dahildir (Resim 2.22). Atıklardan doğal yaşam formları elde etmektedir.

Resim 2.21: “Eski araba tamponlarından yapılmış bir tilki”, Ptolemy Elrington.

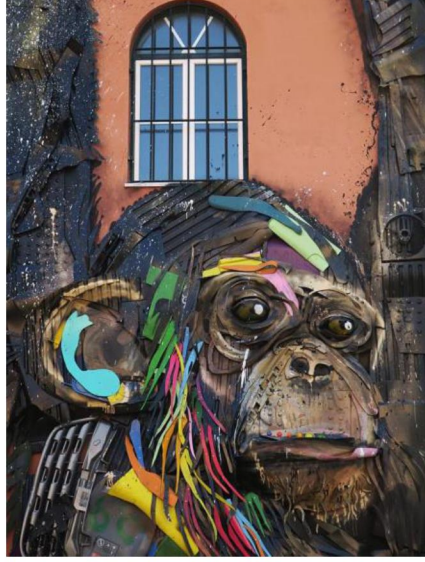
Resim 2.22: “Eski alışveriş arabalarından yapılmış bir yalıçapkını”, Ptolemy Elrington.

Gilles Cenazandotti isimli heykeltıraş, Akdeniz’den toplanan atıklarla soyu tükenme tehlikesi altında olan hayvan türlerinin heykellerini yapmaktadır (Resim 2.23). Sürdürülebilirlik ve hayvan refahı gibi iki önemli duyarlılık konusunu birleştiren bu sanacı rengarenk hayvan heykelleri yaparak insanları bilinçlendirmeye çalışmaktadır. Sokak sanatçısı Bordalo II’nun çöp heykelleri ve Chie Hitotsuyama’nın gazete kağıdından heykelleri de bu çalışmalara örnektir.

Resim 2.23: “Maymun”, Gilles Cenazandotti.

Bordalo II, 2015 yılından beri eserleri için sokaklardan malzeme toplamaktadır. Malzemeleri eritip, deforme ederek hayvanlardan esinlenerek renk renk heykeller ve grafitiler yapmaktadır (Resim 2.24).

Resim 2.24: “Maymun”, Bordalo II.

Chie Hitotsuyama, gazete kâğıtlarından hayvan heykelleri yapmaktadır (Resim 2.25). Üç boyutlu çalışmalar yapmaya başlamasının sebebi, ailesinin tarihi kâğıt ip fabrikasıdır. Eski ve yıpranmamış gazete kâğıtlarından teller yaparak bunlardan hayvan heykelleri ve deniz yaşamları oluşturmaktadır.

Resim 2.25: “Maymun”, Chie Hitotsuyama.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. RESİMLERİN PLASTİK AÇIDAN ÇÖZÜMLENMESİ

3.1. Resimler ile İlgili Genel Açıklamalar

Tez kapsamında oluşturulan resimlerin hareket noktası, hurda arabalardır. Bu hurda arabalar tüketim kültürünün en önemli parçalarından biridir. Gelişen teknolojiyle birlikte, sürekli gelişen ve değişen araba teknolojisi arkasında hurda yığınları bırakmaktadır. Her yenilik ve değişim, gerisinde kenara itilmiş arabalar, araba parçaları bırakarak geri dönüşüm serüvenini başlatır. Bu geri dönüşüm serüveni başlamadan önce hurdalıklarda yığın halinde biriken arabalar ve araba parçaları, çalışmalarda asıl formuna bağlı kalınarak arabaların düşsel izlenimlerinin yansıtılması amaçlanmıştır. Çalışmalarda yığınlar farklı bir bakış açısıyla resmedilmiştir. Böylece unutulmaya yüz tutmuş, bir kenara itilmiş hurda araçlar, bitmiş görünen yaşam formlarını yeniden yakalamaktadır.

Bu çalışma sürecinde araba imgesini ele alan sanatçılar incelenmiştir. Çalışmalarda hurda arabalara ilgi duyularak ve yapılan gözlemlere dayanılarak hurdalık fotoğrafları çekilerek resmedilmiştir. Çalışmalar yapılırken fotoğraflara birebir bağlı kalınmadan ele alınmaya çalışılmıştır. Ayrıca bazen çalışmalarda uyarlamalar da yapılmıştır. Biçim ve kompozisyon, düşünsel süreç çerçevesinde çeşitli değişikliklere uğratarak olgunlaştırılıp çalışmalara aktarılmak istenmiştir.

Çalışmalarda, hurda arabaların kapı, pencere, anten, direksiyon, tekerlek gibi formlarından da yararlanılmıştır. Ağırlıklı olarak lekesel olarak çalışılmış, üst üste sürülen renk ve çizgilerle dokular oluşturularak hurda arabaların ruhları yer yer canlı renklerle yer yer de pastel renklerle hissettirilmeye çalışılmıştır.

3.1.1. Kompozisyon

Tez kapsamında oluşturulan resimlerde kompozisyon oluşturulurken; belirli kurallarla hareket edilmeyip, tesadüflere izin verilerek oluşturulmuştur. Her bir resmin kompozisyonu kendi oluşum süreci dâhilinde gerçekleştirilmiştir.

Geometrik bir kompozisyon anlayışının tercih edildiği resim yüzeylerinde yatay-dikey, açık-koyu, boş-dolu vb. resimsel elemanlarla karşıtlıklar oluşturulmuştur. Çalışmalardaki en önemli unsur hurda araba imgesidir. Kompozisyonlar çalışmaların çoğunluğunda geniş yüzeyler üzerine, hurda araba yığınlarının kendi içerisinde açık-koyu lekeler halinde bütünü bozmayacak şekilde resmedilmesiyle oluşturulmuştur.

3.1.2. Biçim

Tez kapsamında oluşturulan resimlerde biçim olarak hurda arabalar ele alınırken sahip olduğu oranlar yer yer önemsenmiştir. Soyutlamacı bir yaklaşımla ele alınan hurda arabalar deforme edilmiş ve yüzey olarak boyanmıştır. Boya kullanımındaki ve fırça hareketlerindeki rahatlık, dışavurumcu bir tavırla örtüşür biçimdedir.

3.1.3. Renk

Pastel renklerin hâkim olduğu geniş yüzeyler içinde sıcak ve soğuk renkler, kompozisyonun ana biçiminin ortaya çıkarılışında etkin olmuştur. Boya yer yer ince yer yer de kalın kullanılmıştır. Bu durum, resimlerde ifadenin güçlenmesine yardımcı olmuştur. Resimlerin bir kısmı pastel renklerle oluşturulurken bir kısmı da canlı renklerle oluşturulmuştur.

Geniş yüzeylerdeki rengârenk hurda arabalar resim düzlemine hareketlilik ve canlılık kazandırmıştır. Renklerin kendi içerisindeki tonlarıyla zenginleştirilmesi, resimlerde kullanılan hurda araba imgelerinin ön plana çıkmasını sağlamıştır.

Çalışmaların oluşturulmasında rengin sıcak-soğuk, açık-koyu etkileşimleri dikkate alınarak, yüzeyler leke anlayışına dayalı olarak tamamlanmıştır. Genellikle açık-koyu lekelerle kontrastlık yaratılarak resim yüzeyinde hareketliliğin oluşturulması amaçlanmıştır.

Resimlerde armoni; gri, sarı, kırmızı, yeşil, kahverengi ve krem renginin farklı tonlarının kullanılmasıyla oluşmuştur.

3.1.4. Espas

Espas, boşluktaki nesnelerin, formların ve biçimlerin birbirine göre ön-arka plan ilişkisidir. Resmin ana temasını oluşturan hurda arabalar, resimsel alana aktarılırken, ön-arka plan ilişkisi göz önünde bulundurularak çizilmiştir. Hurda arabalar doğal gerçekliği ile birlikte, soyutlamaya gidilerek ve yer yer biçimler deforme edilerek ele alınmıştır.

3.1.5. Perspektif

Perspektif, iki boyutlu yüzeye üç boyutlu görsel etki kazandırmak için nesnenin ve mekânın görünümünün belirli teknikler kullanarak kâğıda aktarımıdır. Resimlerin ana temasını oluşturan hurda arabalar, resimsel alana aktarılırken yer yer perspektif kurallarına uygun olarak resmedilmiştir.

3.2. Resim Uygulamaları ve Analizleri

3.2.1. I. Grup (Resim 3.1,2,3,4,5,6)

Bu gruptaki resimler, lisans döneminde yapılan konuyla ilgili teknik araştırmaların yoğun olduğu çalışmalardır. Hurda arabalar yorumlanırken, ifade edilen arabalar farklı kompozisyonlarda ele alınmaya çalışılmıştır. İçsel duygularla hareket edilerek resimler yapılmıştır. Hurda arabalar, birçok yönden ele alınarak farklı dokularda ve biçimlerde kompozisyonlar oluşturulmuştur.

Resim 3.1: “Hurda Arabalar I”, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 70x150 cm, Malatya, 2012.

“Hurda Arabalar 1” (Resim 3.1) isimindeki bu yağlı boya çalışma yapılan diğer çalışmalara öncülük etmiştir. Yatay dikdörtgen bir yapı ile dizayn edilerek açık kompozisyon olarak kurgulanan bu çalışma, 70x150 cm ölçülerine sahiptir. Diğer çalışmaların aksine yukarıdan bir görünüm ile ele alınmıştır. Birden fazla hurda arabadan oluşan bu resimde kırmızı, mavi, sarı, yeşil, beyaz ve kahverenginin tonları hâkimdir. Fonda kullanılan kahverengi ve turuncu tonlarının üzerine çizilen arabalar soldan sağa ve önden arkaya doğru dizilerek kompozisyon oluşturulmuştur. Araba ile zemin arasındaki ilişkiyi ön plana çıkarmak için arabaların zemine değen kısımları koyu renklerle boyanırken, boşluklar daha açık renklerle boyanmıştır. Bu resim güçlü bir açık-koyu etkisine sahiptir. Koyu içinde koyu ve açık tonlarla oluşturulan çalışmada, etkiler lekesele olarak ifade edilmeye çalışılmıştır. Kırmızı ve yeşil arabaların çoğunlukta olduğu bu resimdeki beyaz araba, tüm dikkatleri üzerine çekmektedir. Kırmızı rengi dikkat çeken bir renk olmasına rağmen bu resimde çoğunlukta kullanıldığı için beyaz araba ön plana çıkmıştır. Gerideki açık sarı ve öndeki beyaz kaporta parçaları, resmin yatay etkisini güçlendirmektedir. Geometrik ifadeler olan kare, dikdörtgen ve üçgen formlarla resmin dinamizmi sağlanmıştır. Öndeki arabalar, arkadaki arabalara göre daha büyük çizilmiş ve renkleri daha canlıdır. Bu da çalışmanın perspektifini oluşturmaktadır.

Resim 3.2: “Hurda Arabalar II”, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 150x120 cm,
Malatya, 2012.

Dikey dikdörtgen bir yapıya sahip olan açık kompozisyon olarak kurgulanmış “Hurda Arabalar II” (Resim 3.2) isimindeki bu yağlı boya çalışma, 150x120 cm ölçülerine sahiptir. Birden fazla hurda arabadan oluşan bu resimde sarı, mavi ve yeşil tonlarının varyasyonları hâkimdir. Arabaların kare, dikdörtgen ve üçgen formlarla oluşturulmasının yanı sıra bazı araba parçalarının yumuşak formda resmedilmesi, ezilmiş kâğıt parçalarını anımsatmaktadır. Bu da resme soyut bir ifade katmaktadır. Hurda arabalar, resmin alt kenarından üst kenarına kadar yığın halinde resmedilmiştir. Resmin genelinde sarı, mavi ve yeşilin tonları kullanılırken, yer yer turuncu, hardal sarısı ve kırmızı da kullanılmıştır. Soğuk renklerin hâkim olduğu çalışmada, sağ orta kısımda bulunan kırmızı araba resmin odak noktası olmuş ve tüm dikkatleri üzerine çekmiştir. Bir önceki çalışmada (Resim 3.1) kırmızı arabalar fazla olduğu için beyaz ve sarı arabalar dikkat çekerken bu çalışmada kırmızı araba tüm dikkatleri üzerine çekmiştir. Sol alt kısımda bulunan açık yeşil kaporta parçası, mavi kamyonete destek olarak onun sarı araba üzerinde durmasını sağlamaktadır. Resmin genelinde kullanılan gri araba jantları ve tamponları, resme bütünlük katmaktadır. Zeminde kullanılan sarı,

mavi, kırmızı ve kahverengi lekeler resimde bulunan arabaların renkleri ile uyum sağlayarak çalışmanın bütünlüğünü desteklemektedir. Çalışmanın perspektifini ele aldığımız zaman, resmin üst orta kısmında bulunan mavi araba ve hemen sağında bulunan varilin perspektif kurallarına uygun bir şekilde çizildiği görülmektedir.

Resim 3.3: “Hurda Arabalar”, Linöl Baskı, 35x50 cm, Malatya, 2013.

Yatay dikdörtgen bir yapıya sahip olan açık kompozisyon olarak kurgulanmış “Hurda Arabalar” (Resim 3.3) isimindeki bu linöl baskı, 35x50 cm ölçülerine sahiptir. Çalışma üç eşit parçaya bölünerek üç bölümde de aynı araba kompozisyonu kullanılmıştır. Çalışmaya baktığımız zaman soldan sağa kırmızı-turuncu, açık-koyu mavi ve yeşil-sarı olarak kurgulanmıştır. Baskının ilk bölümü; sıcak renkler olan kırmızı ve turuncudan, orta bölümü; soğuk renkler olan açık-koyu mavilerden, üçüncü bölümü olan sağ kısımda; sıcak renk olan sarı ve soğuk renk olan maviden oluşmuştur. Sol ve sağ bölümlerdeki sıcak renkler çalışmaya canlılık katarken, orta kısımdaki soğuk renklerin sakinlik katmaktadır. Çalışmanın üç bölümünde de arabalarda kullanılan mor ve beyaz renklerin bütünlük sağlamaktadır. Çalışmada kullanılan far, tekerlek, yan aynalar, direksiyon gibi araba parçaları resmin kompozisyonunu güçlendirmektedir. Çalışmanın sağ-sol kısmında ve arabaların arasında bulunan çizgisel görünüm ise resmin yatay etkisini güçlendirirken fonla arabalar arasındaki ilişkiyi kuvvetlendirmektedir.

Resim 3.4: “Hurda Arabalar”, Ağaç Baskı, 35x50 cm, Malatya, 2013.

Yatay dikdörtgen bir yapıya sahip olan açık kompozisyon olarak kurgulanmış “Hurda Arabalar” (Resim 3.4) isimindeki bu ağaç baskı, 35x50 cm ölçülerine sahiptir. Çalışma, siyah ve gri zemin üzerine yerleştirilen birden fazla yeşil ve kırmızı arabalardan oluşmaktadır. Arabalarda yeşil ve kırmızının açık-koyu tonları kullanılarak ışık-gölge etkisi oluşturulmak istenmiştir. Tekerleklerde kullanılan gri ve siyah ile pencerelerde kullanılan mavi, beyaz ve kahverengi resimde bütünlük sağlanmaktadır.

Resim: 3.5 : “Hurda Arabalar”, Gravür Baskı, 29,7 x 21 cm, Malatya, 2013.

Dikey dikdörtgen bir yapıya sahip olan açık kompozisyon olarak kurgulanmış “Hurda Arabalar” (Resim 3.5) isimindeki bu gravür baskı, 29,7x21 cm ölçülerine sahiptir. Çalışma, beyaz ve açık sarı zemin üzerine yeşil, mavi ve sarı arabalardan oluşmaktadır. Ayrıca kompozisyonu güçlendirmek amacıyla trafik levhası, taksi yazıları ve sarı-siyah şeritler kullanılmıştır. Resmin sol tarafında bulunan “park etmek yasak” levhası, kompozisyonun etkisini güçlendirmektedir. Bu levhada kullanılan mavi rengi ile ortadaki arabada kullanılan mavi ve alttaki sarı arabada kullanılan sarı rengi ile taksi yazılarındaki ve şeritlerdeki sarılarda çalışmanın bütünlüğünü sağlamaktadır. Ayrıca resimde bulunan sarı-siyah şeritler olay yeri inceleme de kullanılan şeritlerdir. Trafik kazası olduğu zaman kaza alanına çekilen bu şeritler, olay yerine girilmemesi gerektiğini ifade etmektedir. Bu da resmin konusu olan hurda arabalarla alakalıdır.

Resim 3.6: “Hurda Arabalar III”, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 150x100 cm,
Malatya, 2013.

Dikey dikdörtgen bir yapıya sahip olan açık kompozisyon olarak kurgulanmış “Hurda Arabalar III” (Resim 3.6) isimindeki bu yağlı boya çalışma, 150x100 cm ölçülerine sahiptir. Birçok hurda arabadan oluşan bu resme hardal sarısı, sarı, kahverengi ve beyaz tonlarının varyasyonları hâkimdir. Bu çalışmada, araçlar resmin alt kenarından üst kenarının bitimine kadar yığın halinde resmedilmiştir. Resmin genelinde açık tonlar baskın olarak kullanılmıştır. Bu resim, güçlü bir açık- koyu etkisine sahiptir. Koyu içinde koyu ve açık tonlarla oluşturulmuştur. Ana form, resmin genelinde farklı büyüklüklerde kare ve dikdörtgenlerden oluşan araba biçimleridir. Bu formlar, resmin tamamına serpiştirilmiştir. Konunun tabiatına uygun olarak pastel tonlar kullanılmıştır. Araçlar çalışmanın tamamını kaplamaktadır. Farklı büyüklüklerde ve farklı derinliklerde oluşturulan kare formlar, resmin ana hareketini oluşturmaktadır. Bu çalışmada, organik biçimlerin düz yüzey üzerinde farklı biçimler ve renklerin kullanılmasıyla geometriksel kontrast oluşturulmuştur. Bu biçim ve renk farklılıklarıyla gerilimin artırılması amaçlanmıştır. Geri plan etkisi verebilmek için koyuluklar kullanılmıştır. Çok sayıda araç kullanılarak kompozisyonun zenginleştirilmesi hedeflenmiştir. Yine bu çalışmada birbirini takip eden biçimlerle ritim duygusu hissettirilmeye çalışılmıştır.

3.2.2. II. Grup (Resim 3.7,8,9,10,11,12,13,14,15,16)

Bu gruptaki resimler yüksek lisans döneminde yapılmıştır. Hurda arabalar ele alınırken, ifade edilen arabalar farklı kompozisyonlarda çalışılmıştır. İçsel duygularla hareket edilerek boya kullanımındaki ve fırça hareketlerindeki rahatlık, dışavurumcu bir tavır sergilendiğini göstermektedir. Resimler soyutlamacı bir yaklaşımla ele alınarak hurda arabalar yer yer deforme edilerek çalışılmıştır.

Resim 3.7: “Hurda Arabalar IV”, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 110x80 cm, Malatya, 2013.

Dikey dikdörtgen bir yapıya sahip olan açık kompozisyon olarak kurgulanmış “Hurda Arabalar IV” (Resim 3.7) isimindeki bu yağlı boya çalışma, 110x80 cm ölçülerine sahiptir. Pastel tonlarla oluşturulan bu resim lekesele ve çizgisel olarak ele alınmıştır. Ağırlıklı olarak yeşil, kahverengi ve pembe tonlarının kullanıldığı bu resimde yer yer sarı ve beyaz da kullanılmıştır. Büyük ana parçalarda koyu renkler kullanılırken, büyük parçaların üzerindeki küçük alanlarda açık renkler kullanılarak derinlik etkisi oluşturulmak istenmiştir. Hurda arabalar tuvalin sol tarafında yığın halindedir. Arabalar; resimde kare, dikdörtgen, daire ve üçgen formları ile oluşturulmuştur. Ana form, bu geometrik şekillerden oluşmaktadır ve bu formlar resmin tamamına serpiştirilmiştir. Bu biçim ve renk farklılıklarıyla gerilim artırılarak, resme dinamizm kazandırılmıştır. Genel anlamda renklerin, dokuların, çizgilerin ve dairelerin yoğun bir şekilde bulunduğu bu resimde, hurda parçaları tuval üzerine bir düzen ve düzensizlik içerisinde yerleştirilmiştir. Sağ üst köşedeki boşluk gri ve sarı lekelerden oluşmaktadır. Bu boşluk, resmin nefes almasını ve hurdaların oluşturduğu karmaşanın içinde sakinlik

yaratmayı amaçlamaktadır. Bu boşluktaki çizgiler, hurdalar ile boşluk arasındaki dengeyi sağlamak amacıyla resmedilmiştir.

Resim 3.8: “Hurda Arabalar V”, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 150x80 cm, Malatya, 2014.

Dikey dikdörtgen bir yapıya sahip olan kapalı kompozisyon olarak kurgulanmış “Hurda Arabalar V” (Resim 3.8) isimindeki bu yağlı boya çalışma, 150x80 cm ölçülerine sahiptir. Ağırlıklı olarak bütün yüzeye sürülen siyah ve grinin tonlarının oluşturduğu monotonluğa karşın, yüzeye eklenen sarı, kırmızı ve yeşil tonlarındaki altı araba ile plan farklılığı oluşturularak gerilim elde edilmeye çalışılmıştır. Geri planda kullanılan gri ve siyahın oluşturduğu hareketlilik, dikkati arabalardan alıp kendi üzerine

çekmektedir. Kompozisyona hareketlilik vermek amacıyla resme yerleştirilen arabalar yığın şeklindedir. Diğer resimlerde arabalar geometrik şekillerle ifade edilmeye çalışılırken bu resimde, arabalar daha gerçekçi bir görünüme sahiptir. Arabaların farları, tamponları, pencereleri gerçeğine daha uygun resmedilmiştir. Sol üstteki kırmızı araba ile yüzeydeki gri renkle kaynaştırılmıştır. Kırmızı arabanın tamponundaki beyaz renk ile sağındaki sarı arabanın camındaki ve tamponundaki beyazlıklar ile bütünlük sağlanmaya çalışılmıştır. Sarı vosvosun altındaki diğer sarı araba yan çizilerek resme hareketlilik katılmıştır. Üstteki kırmızı, sarı ve yeşil arabaların, alttaki kırmızı, sarı ve yeşil arabalara oranla daha açık ve canlı renkte resmedilmesi, ışık-gölge etkisini vurgulamaktadır. En alt sağ köşede bulunan kırmızı minübüsün solunda bulunan kırmızı lekeler, zeminle minübüs arasındaki ilişkiyi güçlendirmektedir. Yeşil arabalarda kullanılan hardal sarısı ve tonları, arabalara paslanmış etkisi vermektedir. Arabaların hepsinde beyaz ve gri rengin kullanılması resme bütünlük katmaktadır. Fonla arabalar arasındaki dikey ve yatay çizgiler, fonla arabalar arasındaki ilişkiyi kuvvetlendirmektedir.

Resim 3.9: “Hurda Arabalar VI”, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 105x90 cm,
Malatya, 2014.

Dikey dikdörtgen bir yapıya sahip olan açık kompozisyon olarak kurgulanmış “Hurda Arabalar V” (Resim 3.9) ismindeki bu yağlı boya çalışma, 105x90 cm ölçülerine sahiptir. Ağırlıklı olarak bütün yüzeye sürülen yeşilin tonlarının yanı sıra kırmızı ve hardal sarısı da kullanılarak zemine canlılık kazandırılmak istenmiştir. Arabalar ile zemin arasındaki ilişkiyi kuvvetlendirmek amacıyla arabalarda kullanılan renkler, yer yer zeminde de kullanılmıştır. Resmin alt kısmında yığın halinde bulunan arabalar, rengârenk resmedilmiştir. Arabaların rengârenk olması, resme canlılık katmaktadır. Sağ üst köşede bulunan kahverengi arabanın sakinliğine karşın soldaki kırmızı, ortadaki pembe ve turuncu araba daha canlı ve hareketlidir. Sol alt köşede bulunan siyah çizgiler, geri plana dinamizm kazandırmıştır. Sağ alt köşedeki yeşil arabanın üzerindeki ok işareti, üstteki kahverengi arabayı işaret etmektedir. Bu da kahverengi arabanın öne çıkmasını sağlamaktadır. Bazı arabalara dikiz aynası ve direksiyonun yerleştirilmesi, parça-bütün ilişkisini ortaya koymaktadır. Arabaların çoğunluğunda kullanılan beyaz ve gri rengi bütünlüğü sağlamaktadır.

Resim 3.10: “Hurda Arabalar VII”, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 100x100 cm,
Malatya, 2014.

Dikey dikdörtgen bir yapıya sahip olan açık kompozisyon olarak kurgulanmış “Hurda Arabalar VII” (Resim 3.10) isimindeki bu yağlı boya çalışma, 100x100 cm ölçülerine sahiptir. Fonda yeşilin açık bir tonu, pembe, kahverengi ve krem renginin tonları kullanılmıştır. Ağırlıklı olarak fonda kullanılan açık tonların orta kısmında bulunan hâkî yeşili, resmin odak noktası olmuştur. Hurda arabalar, lekese ve çizgisel olarak aşağıdan yukarıya doğru tuvalin yarısına kadar yığın şeklinde resmedilmiştir. Çoğunluklu olarak krem ve kahverengi kullanılan arabalarda, yer yer yeşil ve tonları kullanılarak resme renk katılmak istenmiştir. Konunun tabiatına uygun olarak pastel tonlar kullanılmıştır. Ana form, resmin genelinde kare ve dikdörtgenlerden oluşan araba biçimleridir. Bu formlar, resmin tamamına serpiştirilmiştir. Farklı büyüklüklerde ve derinliklerde oluşturulan bu formlar, resmin ana hareketini oluşturmuştur. Çok sayıda kullanılan arabalarla kompozisyonun zenginleştirilmesi hedeflenmiştir. En üst ortada bulunan yeşil arabada kullanılan direksiyon ve dikiz aynası araba ile aynı tonlardayken, farlarda kullanılan bordo rengi, resmin sol üst köşesinde kullanılan pembe ile bütünlük sağlamaktadır. Resmin sağ tarafında, arabaların zemininde ve sol alt köşede kullanılan

kahverengiler yine resimde bütünlük sağlamak amacıyla yapılmıştır. Araba kapılarında kullanılan kontür çizgileri, zemin ile arabalar arasındaki ilişkinin ön plana çıkmasını sağlamaktadır.

Resim 3.11: “Hurda Arabalar VIII”, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 150x80 cm, Malatya, 2014.

Dikey dikdörtgen bir yapıya sahip olan açık kompozisyon olarak kurgulanmış “Hurda Arabalar VII” (Resim 3.11) isimindeki bu yağlı boya çalışma, 150x80 cm ölçülerine sahiptir. Diğer resimlerin aksine araba yığını tuvalin üst kısmına yerleştirilerek farklı bir kompozisyon oluşturulmak istenmiştir. Tuvalin alt kısmında kozmik bir boşluk bulunmaktadır. Bu boşluk, çalışmanın kompozisyonunu güçlü kılmaktadır. Fonda ağırlıklı olarak kullanılan yeşilin tonlarının arabalarda da

kullanılması resme bütünlük katmaktadır. Yeşil rengin hâkim olduğu resimde sarı ve kırmızı arabalar öne çıkmaktadır. Kırmızı araba, diğer arabalara oranla daha gerçekçi resmedilmiştir. Kırmızı arabanın tavanındaki çökme, kaportasındaki ve kapılarındaki ezilmeler arabanın eski olduğunu vurgulamak için yapılmıştır. Sarı araba, bu çalışmada güneşi temsil etmektedir. Koyu yeşillerin ve kahverengilerin içindeki bu sarı araba, resmin ışık kaynağı olurken diğer arabaları geri plana itmiş ve resmin odak noktası haline gelmiştir. Sarı ve kırmızı arabanın arasında bulunan minibüs ve arabalarda da ezilmeler bulunmaktadır. Minibüsün hemen sağ üst köşesindeki direksiyon “dünyada barış” simgesidir. Açık ve koyuluklar kullanılarak ışık-gölge etkisi elde edilmiştir. Resmin alt kısmındaki boşlukta bulunan siyah çizgiler, araba parçalarını minimalist bir şekilde temsil etmektedir.

Resim 3.12: “Hurda Arabalar IX”, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 150x90 cm, Malatya, 2019.

Dikey dikdörtgen bir yapıya sahip olan kapalı kompozisyon olarak kurgulanmış “Hurda Arabalar IX” (Resim 3.12) isimindeki bu yağlı boya çalışma, 150x90 cm ölçülerine sahiptir. Fonda yeşilin açık bir tonu kullanılmıştır. Hurda arabalar lekesel ve çizgisel olarak aşağıdan yukarıya doğru tuvalin sağ tarafına yığın şeklinde çizilmiştir. Düz bir zemin üzerine dağınık bir şekilde yerleştirilen arabalarda; sarı, turuncu, kahverengi ve krem renginin tonları kullanılmıştır. Yer yer yeşil ve pembe rengi kullanılarak resme hareketlilik katılmıştır. Arabalar, ağırlıklı olarak krem ve turuncu renginden oluşmaktadır. En üstteki araba, krem, kahverengi ve pembe tonlarından oluşmaktadır. Bu arabanın tekerleği patlak ve zeminle kaynaşmıştır, arabanın penceresinden koltukları görünmektedir. Koltuklar, arabanın aksine koyu resmedilerek açık-koyu kontrastlığı sağlanmak istenmiştir. Bu arabanın altında bulunan araba, ters bir şekilde resmedilerek kompozisyon canlandırılmak istenmiştir. Arabanın alt kısmındaki parçalar belli belirsiz bir şekilde oluşturulurken, tekerlek ve tekerleğin bağlı olduğu mekanizma biraz daha net resmedilmiştir. Ters duran arabanın hemen altındaki arabada ezilmeler görülmektedir. Arabaların geri planında bulunan koyuluklar, arabaların ön plana çıkmasını sağlamaktadır. Aşağıda bulunan sarı araba, kompozisyona renk katmaktadır. Direksiyon, dikiz aynası, araba koltuğu, tampon gibi detaylara da yer verilmiştir. En altta bulunan arabanın dikiz aynası, çizgisel olarak ele alınarak şeffaflık oluşturulmak istenmiştir. Bu arabada ve ortadaki arabada kullanılan grilikler ve resmin genelinde kullanılan siyah kontür çizgileri bütünlük sağlamak amacıyla yapılmıştır.

Resim 3.13 : “Hurda Arabalar X”, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 120x100 cm,
Malatya, 2019.

Dikey dikdörtgen bir yapıya sahip olan kapalı kompozisyon olarak kurgulanmış “Hurda Arabalar X” (Resim 3.13) isimindeki bu yağlı boya çalışma, 120x100 cm ölçülerine sahiptir. Fonda kullanılan mor rengin altında görünmekte olan mavi ve turuncu lekeler resmin nefes almasını sağlamaktadır. Diğer resimlerin aksine arabalar kuş bakışı bir görünümle ele alınmıştır. Kırmızı, turuncu, mor ve mavinin tonları ağırlıklı olarak kullanılmıştır. Kırmızı ve turuncu arabaların çoğunlukta olduğu kompozisyonda, mavi araba ve ters duran araba kompozisyona hareketlilik katmaktadır. Resmin sol kısmında bulunan iki araba birbirlerine çok yakın bir şekilde resmedilmiştir. Bu arabalardan birinin kaportası açıktır ve arabanın motor parçaları görünmektedir. Arabanın motor kısmında görünmekte olan daire ile zeminde kullanılan daireler, resmin bütünlüğünü sağlamanın yanı sıra kompozisyona hareketlilik katmaktadır. Aynı zamanda zeminde bulunan tekerlekler, kaporta parçaları ve araba koltuğu ile arabalarda

kullanılan direksiyon, dikiz aynası, koltuk vb. öğeler kompozisyonda dengeyi sağlamak amacıyla yapılmıştır. Sol alt köşede ve sağ alt köşede bulunan turuncu arabalarda kullanılan mavi ve mor lekeler, mavi vosvos ve ters dönmüş araba ile bütünlük sağlamak amacıyla oluşturulmuştur. Ters dönmüş arabanın hemen yanında bulunan turuncu koltuktaki çizgiler, yatay dengeyi sağlamaktadır. Bu koltuğun zemine değdiği kısımlar koyu renklerle boyanarak zeminle koltuk arasındaki ilişki ön plana çıkarılmıştır. Resmin üst kısmında arabalar bulunmadığı için açık renk kullanılmıştır. Yer yer arabaların zemine değdiği kısımlarda koyuluklar kullanılarak arabalar ile zemin arasındaki ilişki güçlendirilmiştir.

Resim 3.14: “Hurda Arabalar XI”, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 100x80 cm, Malatya, 2019.

Dikey dikdörtgen bir yapıya sahip olan kapalı kompozisyon olarak kurgulanmış “Hurda Arabalar IX” (Resim 3.14) isimindeki bu yağlı boya çalışma, 100x80 cm ölçülerine sahiptir. Fonda lacivert, beyaz, gri, yeşil ve sarı rengi kullanılmıştır. Sağ arka plandaki lacivertin arkasındaki beyaz rengi gün doğumunu

temsil etmektedir. Zemindeki yeşil ve sarılar doğayı, yeşili temsil etmektedir. Diğer çalışmalardan farklı olarak bu çalışmada sadece bir tane hurda araba bulunmaktadır. Bunun sebebi hurdalıklarda yığınlar halinde bulunan arabalar gibi sokaklara terk edilmiş çürümeye bırakılmış arabalarında mevcut olmasıdır. Geri plan koyu, araba açık renk olduğundan dolayı güçlü bir açık-koyu kontrastlığı verilmeye çalışılmıştır. Arabada krem ve tonları kullanılmıştır. Arabada kullanılan pastel renklerin aksine, farında kullanılan sarı ve turuncu renklerinin canlı olması resme hareketlilik katmıştır. Arabanın lastiklerinin patlak ve yıpranmış olması, arabanın üzerindeki pas lekeleri, tamponundaki eğrilik ve lekeler arabanın eski olduğunu ön plana çıkarmaktadır. Arabanın pencerelerinde kullanılan mor renginin arabanın kapısında da kullanılmış olması resme bütünlük katmıştır.

Resim 3.15: “Hurda Arabalar XII”, Tuval Üzerine Akrilik, 100x100 cm,
Malatya, 2019.

Kare bir yapıya sahip olan kapalı kompozisyon olarak kurgulanmış “Hurda Arabalar XII” (Resim 3.15) isimindeki bu akrilik boya çalışma, 100x100 cm ölçülerine sahiptir. Açık yeşil fon üzerine çizilen hurda arabalar, lekese ve çizgisel olarak tuvalin ortasına yığın şeklinde resmedilmiştir. Sol ve sağ taraftaki boşluklar birbirine yakındır

fakat eş değildir. Arabalar aşağıdan yukarıya doğru yeşil, mavi, kırmızı, açık mavi, sarı, beyaz ve kırmızı olarak üst üste preslenmiş, yığın olarak çizilmiştir. En alttaki araba diğer arabalara oranla daha koyu ele alınarak ışık-gölge harmonisi sağlanmaya çalışılmıştır. Beyaz arabada ezilmeler mavi ve tonları ile ele alınırken, sarı arabada turuncu ve kırmızı ile ele alınmıştır. Beyaz ve sarı arabalardaki ışık alan kısımlar beyaz renk ile oluşturulurken, diğer arabalarda kullanılan renklerin açık tonları kullanılmıştır. Resmin genelinde jantlarda kullanılan maviler bütünlük sağlamaktadır. Araba hurdalıklarının ele aldığımızda kirli ve karmaşık yapılar görülmektedir. Ama bu çalışma da hurdalıkların kiri ve dağınıklığı yoktur. Aksine daha temiz ve daha düzenli bir yapı bulunmaktadır. Bu yüzden arabalar düz bir zemin üzerine düzenli bir şekilde yerleştirilmiştir. Bu çalışmada çevre kirliliğine ve dağınıklığına tepkisel bir yaklaşım amaçlanmıştır.

Resim 3.16: “Hurda Arabalar XIV”, Tuval Üzerine Akrilik, 60x60 cm, Malatya, 2019.

Kare bir yapıya sahip olan kapalı kompozisyon olarak kurgulanmış “Hurda Arabalar XIV” (Resim 3.16) isimindeki bu akrilik boya çalışma, 60x60 cm ölçülerine sahiptir. Bu çalışma krem rengi, siyah, mavi ve pembe tonlarından oluşmaktadır. Çalışmada üst üste iki adet hurda araba bulunmaktadır. Diğer çalışmaların aksine bu

çalışmada iki adet araba bulunmasının nedeni, hurdalıklar dışında sokaklarda terk edilmiş olarak bulunan arabalardır. Resmin bütününe baktığımızda üst kısım açık alt kısım koyu tonlara sahip olarak ikiye ayrılırken, hurda arabalar resmin orta kısmında bulunarak bir bütünlük sağlamaktadır. Resim keskin bir çizgiyle iki bölüme ayrılarak alt kısım siyah, üst kısım krem rengine boyanmıştır. İki arabadan oluşan bu çalışmaya baktığımızda alttaki arabanın mavi, üstteki arabanın krem rengi olduğunu görmekteyiz. Bu da resimde güçlü bir açık-koyu kontrastlığı oluşturmaktadır. Resimde kullanılan arabalara eskimişlik etkisini vermek için sarı, siyah ve kırmızı tonları kullanılarak lekeler oluşturulmuştur. Arabaların jantlarında ve pencerelerinde kullanılan mavi lekeler, iki araba arasındaki bütünlüğü sağlamaktadır. Alttaki mavi arabanın farlarında kullanılan sarı rengi özellikle canlı kullanılmıştır. Arabalardaki pastel tonların aksine bu sarı canlıdır ve tüm dikkatleri üzerine çekmektedir. Arabalarla geri plan arasındaki ilişkiye bakıldığında net çizgilerle birbirlerinden ayrıldıklarını görmekteyiz. Bu ayrılık, temiz ve kirli çevre arasındaki ilişkiyi temsil etmektedir. Arabaların kirli ve eski hallerine rağmen geri planın temiz olması çevre kirliliğine dikkat çekmek amaçlıdır.

SONUÇ

Bu çalışma kapsamında ele alınan “Hurda Arabaların Resim Çalışmalarına Yansıması” konusu, resimsel dilin oluşturulması doğrultusunda incelenmiş ve hurda arabanın resimsel imgeye dönüştürülmesine çalışılmıştır. Ele alınan hurda araba formlarıyla çalışmaların temel konusu oluşturulmaya çalışılmıştır. Hurda araba formu ve unsurları bütün çalışmalarda genel olarak korunmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın ana yapısını oluşturan hurda arabanın yanı sıra kapı, pencere, anten, direksiyon, tekerlek gibi arabanın parçaları da resme taşınmıştır. Gerek arabanın yapısal özellikleri gerekse kullanılan malzemelerin dokusu, çalışmayı belirleyen etkenlerden biri olmuştur. Çalışmaların oluşumu arabaların yapısal özelliklerine bağlı kalınarak yorumlanmıştır.

Genellikle resimsel imge olarak düşünülen hurda araba ile yaşanmışlığın, eskimişliğin yansıtılması amaçlanmış, resim yüzeyinde kullanılan renklerle ve dokularla resimler oluşturulmuştur. Boya lekesel ve çizgisel olarak yer yer ince yer yer kalın kullanılmıştır. Çalışmalarda özgün kompozisyonlar kullanmak amaçlanmıştır.

Resimlerden ortak çıkarım: açık-koyu kontrastlıklarla çalışmalara yansıtılmış ve tamamında önemli bir plastik öge olarak görülmüştür. Ton ve renk kontrastlığı ile resimlerde gerilim ve heyecan oluşturulmuştur. Çizgiselliğin hareketliliği arttırdığı gibi resimde ritimselliği de sağlamıştır. Boya kullanımındaki rahat fırça hareketleri ve yer yer kalın ve ince boya kullanımı ile dışavurumcu bir dil oluşturulmaya çalışılmıştır.

Kullanımdan çıkmış, terk edilmiş, işlevini yitirmiş, hurda arabaların, hurdalıklarda bir süre bekledikten sonra yok edildiği gözlemlenmiştir. Bu değişim, yok oluş ile beraber çevredeki ve kültürel yaşamdaki değişimi de etkilemiştir. Bilim ve teknoloji ile birlikte değişen arabalar, insanları da etkilemektedir.

İnsanların hayatında büyük bir yere sahip olan arabalar, insanları olumlu ve olumsuz olarak etkilemektedir. Uzak mesafeleri kısa zamanda kat etmeye yarayan arabalar, insan hayatını kolaylaştırırken gelişen teknoloji ile ulaşımdaki yolculuğu daha aza indirmekte ve yollar, otoparklar, park yerleri gibi devasa iş olanaklarının ortaya çıkmasını sağlamaktadır. Arabaların, yenilenemeyen enerji kaynaklarının kullanılması

sonucu çevre kirliliklerinin artması, kazalar sonucu ölüm yüzdelerinin artması, bireyselliğin artması gibi olumsuz etkileri de bulunmaktadır.

KAYNAKÇA

- Akay, A., (2005), Sanatın Durumları, (1. Baskı), Bağlam Yayıncılık, İstanbul.
- Antmen, A., (2010), 20. Yüzyıl Batı Sanatında Akımlar, (3. Baskı), Sel Yayıncılık, İstanbul.
- Atakan, N., (2015), Sanatta Alternatif Arayışlar, (2. Baskı), Karakalem Kitapevi, İzmir.
- Bocquillon, M. F., (2005), Empresyonizm, (1. Baskı), Dost Kitabevi, Ankara.
- Butler, C., (2013), Modernizm, (1. Baskı), Dost Kitabevi, Ankara.
- Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi, İstanbul, (23.cilt), Milliyet Gazetecilik A.Ş.,1986.
- Cabanne, P., (2013), Kübizm, (1. Baskı), Dost Kitabevi, Ankara.
- Cauquelin, A., (2005), Çağdaş Sanat, (1. Baskı), Dost Kitabevi, Ankara.
- Demir, F., (2004), Ekspresyonistler, (1. Baskı), Dost Kitabevi, Ankara.
- Demir, F. G. İ., (2009), Kiç ve Plastik Sanatlar Üzerine, (1. Baskı), Ütopya Yayınevi, Ankara.
- Demiriz, İ., (2012), Çağdaş Sanat Hakkında Bilmeniz Gereken Her Şey (1. Baskı), Doğan Bulda Dergi Yayıncılık ve Pazarlama A.Ş. , İstanbul.
- Demiriz, İ., (2013), 1863'ten Günümüze Modern ve Çağdaş Sanat (1. Baskı), Doğan Bulda Dergi Yayıncılık ve Pazarlama A.Ş. , İstanbul.
- 999 Art Works, (Y.B.D.), (2009), Scala, Çin.
- Ersoy, A., (2002), Sanat Kavramlarına Giriş, (3. Baskı), Yorum Sanat Yayıncılık, İstanbul.
- Farthing, S., (2012), Sanatın Tüm Öyküsü, çev. Gizem Aldoğan, Firdevs Candil Çulcu, (1.Baskı), Hayalperest Yayınevi, Çin.
- Genç, A., (1983), Dada - Antropi ve nedensizlik açısından Dadacı Sanat hareketlerinin çözümlenmesine ilişkin bir yöntem araştırması (Doktora Tezi), (1. Baskı), Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar, İzmir.
- Gifford, C., (1998), Makineler, çev. Barış Bıçakçı, (3. Baskı), Pro-Mat Basım Yayın A.Ş. İstanbul.
- Germaner, S., (1997), 1960 Sonrası Sanat, (1. Baskı), Kabalcı Yayınevi, İstanbul.

- Gombrich, E.H., (2009), Sanatın Öyküsü, (6. Baskı), Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Hopkins, D., (2006), Dada ve Gerçeküstücülük, (1. Baskı), Dost Kitabevi, Ankara.
- Impressionism, (Y.B.D.), (2009), Scala, Çin.
- İpşiroğlu, N., M. İpşiroğlu, (2011), Sanatta Devrim, (5. Baskı), Hayalperest Yayınevi, İstanbul.
- Lynton, N., (2009), Modern Sanatın Öyküsü, çev. Prof. Dr. Cevat Çapan, Prof. Dr. Sadi Öziş, (4. Baskı), Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Oto, (Y.B.D.), (t.y.), Sabah Kitapları, İstanbul.
- Richard, L., (2005), Ekspresyonizm Sanat Ansiklopedisi, (4. Baskı), Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Sağlam, F., T. Enginoğlu, “Atık Nesnelerin Sanat Eğitiminde Kullanılması”, Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, 07/2016, (14), 45 – 58.
- Sözen, M., U. Tanyeli, (2012), Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü, (12. Baskı), Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Turani, A., (2017), Çağdaş Sanat Felsefesi, (12. Baskı), Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Turani, A., (2012), Dünya Sanat Tarihi, (16. Baskı), Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Yaşar, M., (2003) Kullanım Nesneleri Üzerinde Resimsel Yorumlamalar, (Sanatta Yeterlik Eseri Çalışması Raporu), Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Resim Anasanat Dalı, Ankara (Türkiye).
- Yaşar, M., “Tüketim Toplumu ve Sanat İlişkisi”, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, Bahar 2006, (5), ss. 114-121.
- Yılmaz, M., (2006), Modernizmden Postmodernizme, (1. Baskı), Ütopya Yayınevi, Ankara.
- Yılmaz, M., (2012), Sanatın Günceli Güncelin Sanatı, (1. Baskı), Ütopya Yayınevi, Ankara.
- Yılmaz, M., (2009), Sanatçıları Okumak Ya Da Postmodern Söyleşiler, (1. Baskı), Ütopya Yayınevi, Ankara.
- 20 th Century Art, (Y.B.D.), (2009), Scala, Çin.
- <https://www.arkhesanat.com/sanat-akimlari-nelerdir/> (08.04.2019).
- <https://www.artnet.com> (04.04.2019)
- <http://www.hurriyet.com.tr> (08.06.2018).
- www.ilkkimbuldu.com (06.05.2018).

<https://www.istanbulsanatevi.com/resim-ekolleri/empresyonizm-nedir-ne-demektir/>
(08.04.2019).

<https://www.otopark.com> (16.05.2019).

<http://www.radikal.com.tr/yorum/tuketimin-surdurulebilirligi-yeterli-olabilir-mi-887064/> (27.03.2019).

<http://www.sanat.net> (11.03.2019).

<https://www.tarihlisanat.com> (02.02.2019).

<http://www.tasarimakademi.org> (04.01.2019).

<http://www.unipedi.com/> (04.01.2019).

https://www.wikiwand.com/tr/Hafriyat_Grubu (05.03.2019).

<https://www.yardimcikaynaklar.com> (01.06.2018).

<https://yunusakil.weebly.com/tekerle287in-bulunu351u-ve-uygarl305287a-katk305s305.html#> (08.08.2018).

RESİM KAYNAKÇASI

- Resim 1.1:** <http://www.yardimcikaynaklar.com/tekerlek-gecmisten-gunumuze-nasil-bir-gelisim-gostermistir/> (08.08.2018).
- Resim 1.2:** <https://arkeokur.tumblr.com/post/22981050340/tunç-çağı-savaş-arabası> (08.08.2018)
- Resim 1.3:** <http://bilgifili.com/buhar-makinesi-nedir-ve-nasil-calisir/> (08.08.2018).
- Resim 1.4:** <http://www.hurriyet.com.tr> (08.06.2018).
- Resim1.5:** http://www.cherrymortgages.com/historic_britain/Gas_Engine_Coal_International_Combustion_Electricity_Generators_Industrial.htm (02.10.2018).
- Resim 1.6:** <https://www.mbusa.com/mercedes/benz/innovation> (02.10.2018).
- Resim 1.7:** <https://www.louwmanmuseum.nl/en/Ontdekken/Ontdek-de-collectie/benz-velo-comfortable> (02.10.2018).
- Resim 1.8 :** <http://www.klasikotom.com/ford-klasikleri/fordun-ilk-otomobili-quadricycle-1896/> (01.06.2018).
- Resim 1.9:** <http://www.hurriyet.com.tr> (08.06.2018).
- Resim 1.10:** <http://www.hurriyet.com.tr> (08.06.2018).
- Resim 1.11:** <http://www.hurriyet.com.tr> (08.06.2018).
- Resim 1.12:** <http://www.hurriyet.com.tr> (08.06.2018).
- Resim 1.13:** <https://www.tr.pinterest.com> (02.02.2019).
- Resim 1.14:** <http://www.hurriyet.com.tr> (08.06.2018).
- Resim 1.15:** <https://www.seyler.eksisozluk.com> (02.02.2019).
- Resim 1.16:** <http://www.hurriyet.com.tr> (08.06.2018).
- Resim 1.17:** <https://www.cargurus.com> (03.02.2019).
- Resim 1.18:** <https://en.wheelsage.org> (05.02.2019).
- Resim 1.19:** <https://www.ohmycar.co.uk> (05.02.2019).
- Resim 1.20:** <http://www.leblebitozu.com/leonardo-da-vinci-makineleri/> (05.02.2019).

- Resim 1.21:** <https://www.istanbulsanatevi.com/sanatcilar/soyadi-g/gogh-vincent-willem-van/vincent-willem-van-gogh-arleste-anglois-koprusu-357/> (16.05.2019).
- Resim 1.22:** <http://www.haber7.com/plastik-sanatlar/haber/1071637-van-goghun-kayip-tablosu-ortaya-cikti> (16.05.2019).
- Resim 1.23:** <http://www.sanatteorisi.com/sanatteorisi.asp?sayfa=Galeri&icerik=Goster&id=2886> (23.05.2019).
- Resim 1.24:** <https://www.artamonline.com/282-muzayede-degerli-tablolar-ve-antikalar/3623-sami-yetik-1878-1945-kagni> (23.05.2019).
- Resim 1.25:** <http://kaosjunkie.blogspot.com/2012/04/antonio-cosentino-istanbulun.html> (25.06.2019).
- Resim 1.26:** <http://www.beyazart.com/sanatci/Mustafa-Pancar> (25.06.2019).
- Resim 1.27:** <http://www.beyazart.com/sanatci/Hakan-Gürsoytrak> (25.06.2019).
- Resim 2.1:** <http://www.dreamideamachine.com/en/?p=13167> (22.03.2019).
- Resim 2.2:** <https://www.shop-tetra.com/blogs/news/inspiration-from-bauhaus-to-your-house> (25.04.2019).
- Resim 2.3:** <https://www.arthipo.com/artblog/sanat-tarihi/futurizm-sanat-akimi-gelecekcilik.html> (16.09.2018).
- Resim 2.4:** <http://evvel.org/umberto-boccioni-kimdir> (16.09.2018).
- Resim 2.5:** <https://www.arthipo.com/artblog/sanat-tarihi/futurizm-sanat-akimi-gelecekcilik.html> (06.11.2018).
- Resim 2.6:** <https://www.pablocicasso.org/guitar.jsp> (11.10.2018).
- Resim 2.7:** <http://losarciniegas.blogspot.com/2018/09/a-technical-study-of-picassos.html> (12.12.2018).
- Resim 2.8:** <https://www.wannart.com/yeryuzunde-bir-parca-ali-teoman-germaner/> (25.06.2019).
- Resim 2.9:** <https://dergipark.org.tr/download/article-file/390591> (27.02.2019).
- Resim 2.10:** Gombrich, E.H., (2009), Sanatın Öyküsü, çev. Erol Erduran- Ömer Erduran, (6. Baskı), Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Resim 2.11:** https://zhrblc.files.wordpress.com/2013/05/max500_pi36.jpg (10.02.2019).

- Resim 2.12:** <http://cubismsite.com/synthetic-cubism/> (17.06.2019)
- Resim 2.13:** <https://blog.peramuzesi.org.tr/sergiler/marcel-duchampin-bisiklet-tekerlegi/> (25.06.2019).
- Resim 2.14:** <https://www.christies.com/lotfinder/Lot/robert-rauschenberg-1925-2008-buffalo-ii-6205129-details.aspx> (15.03.2019).
- Resim 2.15:** <http://bayaiyi.com/andy-warholun-32-campbells-soup-cans-resmi/> (17.04.2019)
- Resim 2.16:** <https://medium.com/türkiye/inceleme-4135aac9ae16> (23.04.2019).
- Resim 2.17:** Demiriz, İ., (2012), Çağdaş Sanat Hakkında Bilmeniz Gereken Her Şey (1. Baskı), Doğan Bulda Dergi Yayıncılık ve Pazarlama A.Ş. , İstanbul.
- Resim 2.18:** Demiriz, İ., (2012), Çağdaş Sanat Hakkında Bilmeniz Gereken Her Şey (1. Baskı), Doğan Bulda Dergi Yayıncılık ve Pazarlama A.Ş. , İstanbul.
- Resim 2.19:** Antmen, A., (2010), 20. Yüzyıl Batı Sanatında Akımlar, (3. Baskı), Sel Yayıncılık, İstanbul.
- Resim 2.20:** <https://www.mbandf.com/en/parallel-world/the-incredible-mechanical-animals-of-photographer-designer-andrew-chase> (26.02.2019).
- Resim 2.21:** <https://wearyourwaste.com/ptolemy-elrington-making-life-waste> (26.02.2019).
- Resim 2.22:** <https://wearyourwaste.com/ptolemy-elrington-making-life-waste> (26.02.2019).
- Resim2.23:** https://www.contessagallery.com/artist/Gilles_Cenazandotti/works/7182 (26.02.2019).
- Resim 2.24:** https://www.besthdwallpaper.com/mimari/sanat-bardola-ii-maymun-dt_tr-19507.html (14.05.2019)
- Resim 2.25:** <https://avantgallery.com/chie-hitotsuyama/> (14.05.2019)
- Resim 3.1:** “Hurda Arabalar I”, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 150x70 cm, Malatya, 2012.
- Resim 3.2:** “Hurda Arabalar II”, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 150x120 cm, Malatya, 2012.
- Resim 3.3:** “Hurda Arabalar”, Linöl Baskı, 35x50 cm, Malatya, 2013.
- Resim 3.4:** “Hurda Arabalar”, Ağaç Baskı, 35x50 cm, Malatya, 2013.
- Resim 3.5:** “Hurda Arabalar”, Gravür Baskı, 59,4 x 84,1 cm, Malatya, 2013.

Resim 3.6: “Hurda Arabalar III”, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 150x110 cm, Malatya, 2013.

Resim 3.7: “Hurda Arabalar IV”, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 110x80 cm, Malatya, 2013.

Resim 3.8: “Hurda Arabalar V”, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 150x80 cm, Malatya, 2014.

Resim 3.9: “Hurda Arabalar VI”, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 105x90 cm, Malatya, 2014.

Resim 3.10: “Hurda Arabalar VII”, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 100x100 cm, Malatya, 2014.

Resim 3.11: “Hurda Arabalar VIII”, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 150x80 cm, Malatya, 2019.

Resim 3.12: “Hurda Arabalar IX”, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 150x90 cm, Malatya, 2019.

Resim 3.13: “Hurda Arabalar X”, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 120x100 cm, Malatya, 2019.

Resim 3.14: “Hurda Arabalar XI”, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 100x80 cm, Malatya, 2019.

Resim 3.15: “Hurda Arabalar XII”, Tuval Üzerine Akrilik, 100x100 cm, Malatya, 2019.

Resim 3.16: “Hurda Arabalar XIV”, Tuval Üzerine Akrilik, 60x60 cm, Malatya, 2019.

Ek- 1.

GÖRSEL NO	4.8
GÖRSEL ADI/ KONUSU	Hurda Arabalar
DÖNEMİ	2014
SANATÇISI	Suna DOĞAN
TEKNİĞİ	Tuval Üzerine Yağlı Boya
BOYUTLARI	150x80 cm
SERGİLENME	Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi 11. Resim Yarışması- Sergilenme
KAYNAĞIN ALINDIĞI ADRES	-

GÖRSEL NO	4.10
GÖRSEL ADI/ KONUSU	Hurda Arabalar
DÖNEMİ	2014
SANATÇISI	Suna DOĞAN
TEKNİĞİ	Tuval Üzerine Yağlı Boya

BOYUTLARI	100x100 cm
SERGİLENME	15 Nisan Dünya Sanat Günü Ulusal Resim Yarışması- İkincilik Ödülü
KAYNAĞIN ALINDIĞI ADRES	-